

*A tots els que han estat, són, o
seran, alumnes de l'Escola.*

INTRODUCCIÓ

El canvi d'edifici produït el passat setembre del 94 ens va semblar una bona ocasió per reconèixer des de l'Escola la tasca educativa duta a terme durant els darrers cinquanta anys per una munió de persones a les que hem volgut recordar i agrair la seva aportació: als mestres que han treballat amb tenacitat per millorar la vida dels infants del barri de Sant Josep, als pares i a les mares que han donat suport i idiosincràsia a la nostra manera de fer i de procedir, i als alumnes, nois i noies que han après a compartir, a raonar, a estudiar, a investigar; en definitiva, a viure. Han estat persones que han anat fent escola dia a dia, que és com es fan les coses grans.

Aquest llibre no té la pretensió de ser una obra exhaustiva de caràcter històric, ni un compendi de referència d'arxius de la nostra Escola. Ni de bon tros.

L'únic motiu que ens mou a presentar aquest treball és aportar la nostra modesta feina a la tasca agradable de fer perdurar en la memòria col·lectiva de quants hem passat per l'Escola el records de tantes i tantes peripècies viscudes.

Ens caldrien milers de pàgines per narrar anècdotes i fets viscuts en l'escola. Són tants i tan variats que ens ha amoïnat haver de fer una tria.

Trobareu que el llibre està estructurat en dues parts:

- D'una banda hi ha una sèrie d'escrits d'ex-alumnes que ens recorden el seu pas pel nostre centre. Són escrits, la majoria d'ells, extrets d'unes entrevistes enregistrades durant els anys 94, 95 i 96. Són monòlegs directes, sense cap resum escrit, amb el fil directe de la memòria. En ells s'evoquen diferents moments de la vida de l'Escola, amb pinzellades anecdòtiques. Naturalment, hi ha molts buits, però no ens ha interessat tant el fet concret, la data exacta i precisa, sinó deixar lliure el pensament. Hem deixat que parlessin els sentiments.
- D'altra banda, trobareu un relat que hem pretès que sigui el més esquemàtic possible on s'enumeren els diferents moments, progressos i entrebancs pels que la gent, que en cada moment ha estat a l'escola, ha anat passant. Evidentment, els buits també són enormes però creiem que aquesta primera aportació té la validesa de l'esforç de recerca i síntesi.

La proximitat en el temps ens ha fet difícil ser objectius respecte a la darrera etapa de l'Escola. En canvi, els intents de sintetitzar els primers anys han estat més senzills d'esquematitzar degut a una perspectiva històrica més llunyana que ens ha permès dibuixar amb més claredat les línies d'evolució de la nostra Escola.

Hem pensat que caldria dividir la història de l'Escola en quatre grans capítols que tenen cadascun d'ells característiques que els diferencien dels altres, així com d'altres que són comunes.

- 1r. capítol. ELS INICIS. La Sala Mercuri i "El pisito". (1940-1958)
- 2n. capítol. L'ESCOLA PRIVADA. La Academia San José i el Parvulari Elpi (1958-1983)
- 3r. capítol. LA COOPERATIVA DE MESTRES. (1983-1987)

- 4t. capítol. L'ESCOLA PÚBLICA. (1987-1994)

Ens agradaria que els qui llegiu aquestes pàgines trobéssiu la mica de llum que hem volgut oferir. Per part nostra hem de dir que no hem escatimat esforços ni temps per enllestir-ho. Ho hem fet amb molt de gust. La recerca de documentació , les entrevistes, les visites als arxius municipals, les consultes als materials fotogràfics, han estat fetes sense presses i disfrutant.

La feina d'acabar el llibre ha estat feta amb un gran respecte.

J.C.

Ens sembla que no som capaços de valorar la realitat fins que aquesta no es converteix en record. Com si així volguéssim tornar a viure.

Montserrat Roig. L'HORA VIOLETA

1. ELS INICIS:

LA SALA MERCURI

(1940- 1958)

Probablement molta gent del barri de Sant Josep no sap què va ser la Sala Mercuri. Fins i tot és possible que ni tan sols n'hagin sentit a parlar d'ella. A d'altres potser els soni o han sentit dir que era el lloc on anaven a ballar els pares o els avis, fa molts anys.

Els més grans però, segur que recorden el local situat al carrer de les Esquadres cantonada Pep Ventura (avui carrer Rodés) on, a més a més de fer ball els dies festius, s'hi feien altres activitats, entre elles escola.

Allà, a la Sala Mercuri, hi havia una escola anomenada Escuelas Parroquiales del Sagrado Corazón de San José, més coneguda per l'escola del senyor Josa. Podríem dir que aquell local i la gent que allí anava va ser l'origen, el principi de la nostra Escola.

En una data que cal situar entre 1931 i 1936 el Sr. Josa va començar a exercir de mestre en el nostre barri. A la Sala Mercuri va estar fins l'any 1958 en que es va obrir l'edifici de Joan Maragall.

Però anem a pams. Situem-nos.

En els primers trenta o quaranta anys del segle actual, el barri estava ocupat en la seva major part per camps de conreu i hi havia algunes masies i algunes fàbriques. Hi havia masies com la de Can Estrella que va donar nom al carrer de l'Estrella, Cal Solanes, Ca l'Estadella, Cal Planta, que era situada a prop de la gasolinera del carrer Josep Terradellas. També hi havia algunes cases a l'entorn de la fàbrica Tecla Sala (avui Centre Cultural Tecla Sala). Més cap al

sud, Can Alemany i al carrer de Prat de la Riba, a la dreta, les factories ceràmiques de Toda, Llopis i Batllori i unes casetes agrupades a l'altra banda del carrer. També Cal Dragamines, Cal Perones, Can Samsó, a l'espai que ara ocupen els blocs "Sant Jordi" del carrer Comtal.

En el carrer de Sant Josep, algunes cases d'una planta. Al passatge Miner, unes indústries químiques i, seguint en direcció al Centre, les edificacions que hi ha davant de l'església: Can Perelló, Cal Sellarès, Cal Pebrot, Cal Gelabert i altres cases.¹

El 1912 va arribar el carrilet a L'Hospitalet i el barri va quedar rodejat de vies fèrries que han estat les fronteres físiques pels quatre costats.

Cap al final de la dècada dels anys 20, ja estaven consolidats els carrers de Rodés, de Sant Josep, de la Muntanya, de Joan Maragall, del Mestre Candi, de l'Estrella, i de Miquel Romeu.

En 1931 va arribar al barri el primer metge, Juan José Garrido, el qual es va instal·lar al carrer de Joan Maragall. Entre els anys 1940-45, al barri hi havia més de 2.000 habitants. Des dels terrats de les cases de la carretera provincial (Prat de la Riba) es podia veure el rellotge de la Plaça d'Espanya de Barcelona, sense cap barrera que ho impedís.

L'autobús de l'empresa Oliveres costava 60 cèntims i tenia la parada davant del JAL (abans bar Vendrell, i molt abans Bar Sant Josep), encara que per anar a Santa Eulàlia s'anava a peu normalment.

Davant mateix de la parada hi havia una coneguda botiga, la Botiga del Mató (on avui hi ha la guarderia Picarol).

El 1940 es va obrir la primera fàbrica de vidre a l'Avinguda del Carrilet, avui desapareguda.

Cap als anys 1956 i posteriors el barri va créixer molt, van sortir especuladors que compraven terrenys a baix preu i construïen habitatges de moltes plantes.

L'any 1957 es va construir el Baixador del Carrilet a Sant Josep i es va obrir al trànsit l'Avinguda Isabel la Catòlica.

L'onada d'immigrants que van arribar al barri van ser els qui treballaven a les fàbriques de Barcelona i de la factoria de cotxes SEAT de la Zona Franca.

Han estat nombrosos els testimonis d'ex-alumnes que ens han parlat de les seves vivències aquells anys. D'entre totes les opinions ens hem anat fent una idea del que era i del que suposava anar a l'escola del Sr. Josa, allà a la Sala Mercuri. Hem trobat un document d'un valor inestimable per a nosaltres del qual extraurem unes frases que ens serviran per presentar-vos el que era la Sala Mercuri². És un llibre preciós d'en Ramón Morales, veí del carrer Rodés i ex-alumne de l'Escola. En un dels seus capítols intítulat precisament La sala Mercuri escriu:

El carrer de les Esquadres va ser l'escenari habitual dels meus jocs d'infant, primordialment d'aquells en què participava tota la mainada dels voltants. Aleshores aquest carrer era molt diferent de com és ara. Per ponent era un cul de sac que finia a poques passes del carrer Rodés, i per llevant s'entregava al carrer de Joan Maragall. Era una travessia poc coneguda, per raó d'estar allunyada de les vies urbanes més fressades, i el seu sòl era de terra en tota la llargada, amb l'excepció d'unes breus voreres. Creuava la riera dels Frares a gual, i per aquesta causa, el dies de pluja torrencial, les aigües sortien de mare i omplien de llot els carrers més propers.

La sala Mercuri. No sé qui la va batejar així, ni perquè va fer-ho.

En el camp de les activitats del lleure i la folgança, la sala Mercuri fou, en els anys de la llarga misèria, la sala de festes més concorreguda de la nostra ciutat. El ball que s'hi feia els diumenges a la tarda atreia jovent de tots els barris, ja que als diferents districtes hospitalencs gairebé només es podia ballar en públic quan arribava la Festa Major.

Però caldrà remuntar-se a uns anys abans per poder explicar de cap a peus la gènesi i el desenvolupament d'aquest local, que fou dissenyat per aportar cultura i alegria al barri de Sant Josep, i al qual

l'odiosa guerra civil dels darrers anys trenta va convertir en un projecte avortat. Fou un bell somni de la gent d'Esquerra Republicana, que hi volgué fer el seu Casal, i dissortadament no aconseguí ni tan sols de poder obrir les portes per oferir-lo al veïnat.

En aquella època, l'activitat política al barri era un fet assumit per la col·lectivitat, i l'Esquerra Republicana podia presumir de ser el partit nacional més votat i representatiu. Algunes famílies del raval, com els Perelló, els Mateu, i altres, havien tingut la iniciativa de crear un Ateneu Republicà d'Esquerra, que acotxés la dinàmica cultural i lúdica i que canalitzés l'afiliació i la simpatia cap al partit dominant en l'àmbit català. S'establiren en un local de la Carretera*, propietat del Vicentó, que tenia la llar i la botiga de queviures al costat mateix i que féu de llogater. El lloc era cèntric, i l'entusiasme dels promotors féu aplegar tanta concurrència que el local es va fer petit i hom va replantejar-se ràpidament un nou aprofitament.

Per no destorbar l'embranchida dels seus inicis, els republicans hospitalencs es van plantejar el nou local com un assumpte a part i l'estudiaren a partir de zero. Parlaren amb els propietaris del terreny (la família Islenyo), que es conformaren a cobrar a terminis, i amb la Generalitat de Catalunya, que els féu un crèdit hipotecari.

El nou edifici no tindria caràcter monumental, però sí grans dimensions, atesos el barri i l'estrat proletari que l'ocupava. Fou dividit en tres sectors, cosa que, a més de ser l'estatge social d'Esquerra, el convertiria en un espaiós centre cívic. A la part que donava al carrer de les Esquadres, s'alçaria una gran sala d'actes on podrien fer-se tota mena d'espectacles: cinema, teatre, actes socials, mítings, etc. A la cantonada, hi hauria l'imprescindible cafè; un lloc de reunió i tertúlia, amb suficient amplitud per a acollir tots els clients potencials en un jorn festiu. Al carrer de Pep Ventura, amb el número 12 a la porta, s'hi habilitaria l'única ala de l'edifici amb dues plantes superposades. La planta baixa era destinada a sala de billars -un esbargiment que gaudia de gran predicament en aquell temps-, i al pis, la biblioteca comunal i el despatx i arxiu de l'entitat.

Ja en plena guerra civil, mentre amb una mà es defensaven la llibertat i el progrés davant el centralisme i la reacció, amb l'altra s'alçaren les parets, es va cobrir, d'aigües, s'enguixà l'interior i es col·locaren portes i finestrons.

La batalla de l'Ebre i l'ocupació militar de Catalunya van deixar penjat un conjunt arquitectònic en el qual ja només restaven per fer les obres complementàries: instal·lació elèctrica, pintat, moblatge, etc.

Amb l'entrada de les forces d'ocupació a L'Hospitalet, aquest edifici fou requisat. Considerat botí de guerra, seria ocupat pels batallons de tropes regulars marroquines que acompanyaven l'exèrcit blau.

Aquella tropa hi va romandre una llarga temporada, fins el punt que els moros es feren familiars als veïns que vam restar a les nostres llars.

Aquella presència s'acabà al cap de pocs mesos, quan es va declarar acabada la guerra, però era una gent tan estranya al nostre àmbit, que el seu record es va prolongar molt de temps. Quan es va obrir el col·legi, el veïnat li posaria el renom de "col·legi dels moros".

En crear-se el Centre Catòlic a la rambla de Just Oliveres, la parròquia, amb la finalitat de donar una educació cristiana al jovent fidel, havia establert, a la planta baixa, l'Escola Parroquial del Sagrat Cor, que des de 1931 dirigia Francesc Batallé*. El 1940, arrançant a corre-cuita i de manera ben superficial les destrosses que mostrava l'edifici objecte d'aquesta narració, la parròquia va ampliar la seva tasca educativa fins al barri de Sant Josep creant una nova Escola del Sagrat Cor.

A Sant Josep, el local que primitivament era destinat a cafè es va convertir en aula de nois, i la sala de billars, en aula de noies.

Amb les directrius del novell Estat, es nomenaria un mestre per als nois i una mestra per a les noies. Dels nois, se n'encarregà Jaume Josa, un mestre republicà reciclat a velocitat de vertigen, com molts altres que ompliren el buit d'aquella postguerra.

Les dues aules foren moblades amb pupitres de segona mà i s'adobaren unes elementals letrines.

És per aquells anys que Donya Pepita (esposa de Jaume Josa) comença a fer classe a casa seva. Com ens explica Maria Teresa Flores:

Donya Pepita comença a donar classes a dues o tres noies al menjador de casa seva, en una mesa-camilla que hi tenia i quan va tenir un grup més nombrós de nenes van desmuntar l'habitació on dormien i allà van posar la classe i la pissarra. Jo recordo que hi havia unes tauletes baixetes de color rosa molt mones. Tenia les

alumnes grans, les mitjanes i les petites. De les primeres que hi vam anar van ser la Neus Arbós i jo. Érem 10 o 12 nenes. Era l'any 45 o 46 ben bé.

Durant l'època de la Segona República , en el barri les terres foren col.lectivitzades. Es concedí , en forma particular, a aquells que la podien cultivar pels seus propis mitjans, sempre que això no dificultés el desenrotllament col.lectiu. Les terres van ser controlades pels sindicats CNT i UGT.

En 1939, amb l'entrada de les tropes franquistes, els béns col.lectivitzats van retornar als seus antics propietaris.

Acabada la Guerra Civil, l'aspecte que oferia el barri era desolador: els camps i els horts es veien abandonats i les fàbriques, tancades. No hi havia temps per a res més que no fos sobreviure, el carbó, matèria primera fonamental, faltava sovint i l'electricitat no era constant.

Amb l'acabament de la Guerra Civil es va canviar també i de manera sobtada tot el sistema polític i social que havia funcionat durant la República. La nova etapa es caracteritzava per una forta repressió a tots els nivells, escolars inclosos. En el món escolar tota la feina de la Generalitat de Catalunya es va veure trencada i un nou model d'ensenyament molt centralitzat va entrar a la vida dels alumnes i dels mestres.

Als mestres, per exemple se'ls exigia un Certificat d'adhesió a la doctrina del Movimiento Nacional, així com la seva vinculació al SEM (Servicio Español del Magisterio) que era com una mena de Sindicat afiliat a la Falange Española.

Va ser una època de depuració de mestres, de ús exclusiu del castellà com a llengua a les escoles (la descatalanització va ser un dels punts fonamentals en la política socials dels vencedors) I aquesta política s'extenia no només a la llengua sinó a tot tipus de manifestació.

L'ensenyament passava per la separació dels sexes en les escoles, especialment en quant als continguts educatius.

L'ensenyament era també molt autoritari. L'ordre i la disciplina, el silenci a les aules, l'actitud passiva dels alumnes, molt control dels llibres de text i fins i tot paper pautat perquè deien que el blanc podia desenvolupar la imaginació.

Eren moneda comuna l'autoritarisme, els somnis imperials, el menyspreu per la cultura i la ciència i s'afermaven valors com Pàtria, Religió i Família. Es considerava que el Magisteri no era una ciència sinó un art.

Però amb l'acabament de la Segona Guerra Mundial van començar a trontollar els postulats i l'existència de la Nueva España i es va produir un cert canvi; per exemple, es comencen a publicar els primers llibres en català (l'any 1946)

Per aquella època també la Ley de Enseñanza Primaria va instituir el Certificado de Estudios Primarios i a més es van fixar els objectius del que havia de ser l'educació, en quant a formació religiosa i a la Formación del Espíritu Nacional. Es fixava també l'obligatorietat d'anar a escola dels 6 als 12 anys.

Més endavant, cap als anys 55-58 un sector amb un gran poder, l'Opus Dei, va entrar a controlar part de les Administracions de l'Estat, especialment l'Ensenyament.

Per aquells temps es va aprovar la Ley de Enseñanzas Medias.

A l'escola del Sr. Josa l'horari escolar començava dilluns a les nou del matí, i en jornada partida, s'allargava fins dissabte al migdia. Tenien una petita interrupció a mig matí i a mitja tarda per sortir al carrer de les Esquadres, que no coneixia el pavimentat ni el trànsit, i allà podien jugar i estirar les cames. Retornaven a l'aula en fila índia i cantant a cor la taula de multiplicar, el nom dels principals rius peninsulars o de les capitals provincials de l'Estat.

Segons Ramon Morales:

En els darrers anys quaranta i primers del decenni següent, s'organitzaven alguns actes públics com vetllades de boxa, representacions teatrals, conferències de caire religiós, etc.

De les vetllades de boxa, en retinc en la memòria com a mínim una en què el ring es va instal·lar a l'aula escolar, retirant i amuntegant el pupitres en un cantó, potser perquè la sala gran no reunia encara prou condicions.

En aquestes trobades van intervenir-hi algunes figures locals, com l'Ortega, que havia aconseguit una anys abans el campionat d'Europa de la seva categoria, o en Pagés, que es limitaria a aconseguir el campionat de Catalunya.

Som en els anys cinquanta. La sala ja té nom oficial. A la façana del carrer de les Esquadres, un rètol diu "Sala Mercurio".

A la segona meitat dels anys seixanta, primer un i després l'altre, s'alçaren els dos grups d'habitatges que substitueixen la Sala Mercuri i les Escoles Parroquials del Sagrat Cor.

2. L'ESCOLA PRIVADA:

L'ACADEMIA SAN JOSÉ
I EL PARVULARIO ELPI

(1958- 1983)

L'any 1958 es van començar les classes a l'edifici del carrer Joan Maragall, número 2. Per les seves aules van passar moltíssims alumnes, uns mil cinc-cents, que ara estan entre els 15 i els 50 anys. Dues generacions de veïns del barri de Sant Josep que van deixar la seva empremta en el caràcter de la nostra escola. Durant aquest vint-i-cinc anys tot va canviar molt, l'ensenyament, el barri, els interessos de la societat, es va passar d'una dictadura a una democràcia, van aparèixer els cotxes, els televisors, el maig francès, els discos, ...

Els qui van anar a escola els primers anys d'aquest període, entre el 1958 i el 1975 tenen unes percepcions diferents. Recorden com la societat era molt repressiva i els era difícil entendre la brutalitat dels esdeveniments, els era difícil entendre el materialisme. Només se'ls demanava submissió. Malgrat to, i a la seva manera, diuen que eren feliços.

Venien a l'escola amb la bata i l'entrepà de xocolata Elgorriaga dins la cartera, i estudiaven. Estudiaven coses que no entenien massa...i cantaven. Aquí a l'escola s'aplegaven en una sala on hi havia un piano i una senyoreta (la senyoreta Freixes) els donava les entrades de les cançons que repetien setmana rera setmana. Una de les més cantades era l'Himne de l'Escola que feia, si fa no fa, així:

*En la escuela me enseñaron a ser bueno,
a la Patria respetar,
obediencia a mis padres y maestros,
disciplina y caridad.
¡Ay ,escuela de mi infancia
para siempre te he de amar!
pues en ella con constancia
y con amor me has de formar.
Formas parte de mi vida
olvidarte no podré
Formas parte de mi vida
Academia San José.*

De tota manera, la canalla tenia una capacitat camaleònica immensa per adaptar-se a tot tipus de circumstàncies i, allà emmig d'aquell món rar, es "buscaven la vida". Sempre hi havia moments per l'emoció, pel joc, per l'enamorament, per les aventis, per la festa,...

Tanmateix van tenir sort. Parlant amb companys i amics que van anar a d'altres escoles ens han fet veure com eren d'afortunats.

I el barri, com estava? com anava canviant?

El mateix any que s'inaugurava el local de Joan Maragall, al barri es va construir el Camp de futbol a l'emplaçament on es troba en l'actualitat. Els que eren infants llavors recorden la gran nevada de l'any 1961 que va deixar escampat pel barri un gruix de neu de més de mig metre.

Per aquella època també es va començar a construir un cinema davant de l'escola. Aquell cinema no va arribar a funcionar mai i es va dedicar a parròquia, l'actual parròquia de Sant Josep que contava amb un mossèn molt jove que venia del Poble Nou, Mossèn Leandre, que des d'aquell any i fins al dia d'avui ha estat un personatge molt popular en el barri. Els primers anys es feien processons i tots els testimonis de l'època a qui hem consultat les recorden amb molt de carinyo. Alguns dels companys d'aquells anys ens han explicat com alguns carrers del barri (Rodés, Sant Josep), es veien coberts de catifes de flors pel Corpus i com les seves famílies participaven en la seva confecció. Es de destacar que la parròquia sempre ha estat al servei del barri i en les ocasions que des de l'escola hem hagut de menester els locals per fer actes com assemblees d'escola o un any que vam fer la Cantada de Nadal, tot han estat facilitats per part de Mn. Leandre.

Durant aquells primers anys de la dècada dels seixanta es feren les construccions dels Blocs Condal i dels blocs de la Fabregada , per donar acollida als nombrosos immigrants que van venir de totes les terres d'Espanya per treballar a les empreses i fàbriques de Barcelona.

Algunes empreses que havien estat importants al barri es van anar a d'altres poblacions i altres, senzillament van plegar. És el cas de la Fàbrica Tecla Sala, de les fàbriques de terrissa Llopis i Batllori. Actualment només funciona la de Toda (Cosme Toda)

Pels voltants de 1970 comencen a aparèixer pel barri els primers Bancs i Caixes.

No va ser fins l'any 1983 que no es va inaugurar el primer centre mèdic , a l'Avinguda d'Isabel la Catòlica.

La Farga començava a ser motiu de preocupació entre els veïns del barri que van fer seves les reivindicacions per a la seva desaparició i va ser un dels moments i una de les lluites més importants protagonitzada pels veïns de Sant Josep, units com mai per un tema social.

L'any 1982 es va inaugurar l'Aula de Cultura del barri al carrer Alps cantonada Isabel la Catòlica. Uns anys abans es va crear l'Associació de veïns que tenia i encara té el seu local al carrer Joan Maragall. En aquesta associació s'hi feien nombroses activitats, s'editava una revista "Tots per tots", es feien cine-forums, xerrades,etc. També per aquells anys va néixer la primera escola d'adults.

I mentrestant, durant aquest anys, què havia passat amb l'educació?

Havia passat que l'Opus Dei i altres sectors del *Movimiento* havien ocupat els principals llocs a l'Administració Educativa de l'Estat. L'Opus Dei cercava trobar solucions a la crisi econòmica i l'exèrcit, que també n'estava implicat, intentava posar a ratlla l'incipient moviment obrer que començava a reorganitzar-se.

L'any 1964 es va dictar l'obligatorietat de l'ensenyament fins als 14 anys. La indústria passava a ser el principal sector de l'economia i multitud de jornalers venien a les ciutats en busca d'una feina.

Per aquell temps van haver els primer moviments nacionalistes i les primeres campanyes de “Català a l’escola” “Nova cançó” “Volem Bisbes catalans “ i “l’Assemblea de Catalunya”.

Tots aquests moviments a més de tenir un caire polític tenien un caire cultural.

Paral·lelament es començaren a crear algunes escoles que pretenien seguir la tasca de l’escola catalana d’abans del 39 i d’altres que, com la nostra, eren sensibles als nous corrents pedagògics.

A partir del 1964 es canvia l’estructura i s’estableixen uns estudis primaris anomenats Ensenyament General Bàsic (EGB) que va arribar fins a no fa gaire quan es van transformar en la nova Reforma Educativa.

Malgrat els esforços d’alguns mestres i d’algunes escoles es seguia mantenint la separació de sexes. l’ensenyament obligatori de la llengua espanyola, etc.

L’Academia San José impartia Batxillerat Elemental i l’Educació Pre-escolar a partir de l’any 1964 en que es va construir un altre edifici situat al carrer Miquel Romeu i que passarà a denominar-se Parvulario Elpi (aquest nom d’Elpi és producte de la unió de El i Pi degut a la prohibició que hi havia d’utilitzar noms catalans).

La vida escolar de l’Academia i del Parvulari girava al voltant d’un augment del nombre d’estudiants de Batxillerat, de la demanda de l’ensenyament professional, de la necessitat d’un nivell mínim d’instrucció,...

L’Acadèmia dia a dia anava aconseguint un prestigi dins del barri pel nivell de formació dels seus alumnes, Les classes estaven plenes de gom a gom .

L’ensenyament d’aquests darrers anys passava a tenir una relació més directa amb la realitat del moment , degut fonamentalment a l’entrada en l’escola d’un seguit de mestres joves amb idees i aires de renovació. Per altra banda els pares començaven a tenir una presència , encara que insuficient a l’escola.

Eren uns anys que reflectien les aspiracions i els esforços de tots plegats per aconseguir i recuperar la llibertat, la democràcia i l'autonomia dins del món de l'ensenyament, immersos en els postulats dels moviments de renovació pedagògica.

Per entendre quines van ser les diferents circumstàncies que van succeir no es pot fer abstracció de l'entorn polític, social, cultural i econòmic perquè l'escola, com a organisme viu que és, ha sigut conseqüència al mateix temps que ha participat d'aquesta realitat envoltant.

Durant els vint-i-cinc anys que durà l'etapa d'escola privada caldria fer una distinció en dues parts: la primera del 1958 al 1976 i la segona del 1976 al 1983.

És en aquesta segona època quan es comencen a produir els canvis més visibles en el treball global d'Escola. Per exemple, l'ensenyament del català supera la fase d'utilització exclusivament col.loquial i s'inicia un tímid coneixement de la realitat geogràfica, històrica, cultural i política de Catalunya.

Durant l'etapa que va del 1975 al 1977 l'escola evoluciona cap a una escola subvencionada al mínim mòdul i oberta a la reforma escolar que va concretar-se en:

Un canvi en la direcció del Centre , assumint-la Jaume Josa Llorca i Josefa Josa Llorca, ambdós fills de l'anterior director i propietari.

Entren a l'escola un grup de mestres joves, influïts per les idees del moviment de renovació pedagògica i motivats per la lluita política i sindical del moment.

Hi ha un major protagonisme dels pares demanant i exigint una gestió democràtica transparent i progressista; oferint una col.laboració als mestres, iniciant un incipient esforç de recolzar i completar l'educació dels seus fills.

Aquests nous elements donarien lloc, no sense dificultats, a una escola que cada vegada més deixaria les seves característiques com a privada, i s'aproximaria a les formulacions educatives i de gestió proposades pel moviment educatiu progressista.

La Direcció actuà afavorint aquest marc de treball i mantingué una actitud dialogant amb els pares i entrà per la via de la subvenció pública, la qual cosa comportà alhora la concepció no lucrativa del Centre.

Es consolidà un equip de mestres; es creà l'Associació de Pares el 1977 i l'escola va emprendre un camí de transformació i adequació a la realitat del barri i de la societat que l'envoltava. Les successives Escoles d'Estiu, les vagues per les millores laborals, sindicals i de major qualitat d'ensenyament, així com per rebutjar la política educativa que els diferents governs d'U.C.D. aprovaren, són eixos que defineixen la preocupació, també del col·lectiu de l'escola, i en primer lloc dels mestres per a treballar per una escola pública des d'aquells moments. Però encara no era una formulació acabada i concretada.

S'encetava un període (1977-1980) d'intens treball pedagògic, de reorganització interna i d'activitat extraescolar, en definitiva, de replantejament d'experiències passades i d'elaboració de noves alternatives. De forma a vegades discontinua i irregular, però finalment constant, la tasca docent, la vida escolar i la línia pedagògica que s'estructurà, es va definir pels trets següents:

- A les classes es va introduir la pedagogia pràctica.
- Hi havia coeducació, tendint cap a un ensenyament igual per a nens i nenes.
- Es feien treballs manuals lliures, on el nen podia expressar-se en llibertat.
- Es practicava la gimnàstica i l'expressió dinàmica (teatre, psicomotricitat, gest...)
- Es combinava el treball individual i el d'equips.
- Es feien sortides, viatges, excursions que possibilitaven el contacte dels alumnes amb la realitat del país. L'ensenyament es fonamentava en fets i experiències, i partia de l'activitat personal

del nen que anava descobrint el món que l'envoltava, respectant els seus interessos espontanis.

- Es fomentava el sentit dels altres, l'esperit de col.laboració i les motivacions de tipus social; el respecte mutu, el diàleg i el sentit democràtic.
- Es potenciava el respecte i l'amor a la natura i el sentit de la bellesa i de l'estètica, així com els sentiments humanitaris.

Aquest darrer període significà per l'escola, a partir del treball de tots plegats, una fase de renovació pedagògica, d'arrelament al barri i més enllà de la ciutat, participant de quantes iniciatives pedagògiques, culturals o socials es produïen.

Hi van haver alguns motius que possibilitaren aquest fet com l'estabilitat de l'equip de mestres molt jove i la realitat social, cultural i idiomàtica de l'alumnat i llurs famílies.

L'any 1979 es van escollir, finalment, els Ajuntaments democràtics i s'acabà un fosc període de corrupció i de gestió d'esquena als ciutadans i s'obrí la porta a l'esperança d'una política municipal al servei de la ciutat. Des de la ponència d'Ensenyament es va intentar tirar endavant una política de revitalització de la vida escolar, de renovació pedagògica i de catalanització de l'ensenyament.

El març del 80 es produí un altre fet històric, es va elegir el Govern de la Generalitat i el Parlament de Catalunya

3. LA COOPERATIVA DE MESTRES

(1983 - 1987)

Per comprendre el que va significar aquest curt però intens període de la vida de l'Escola ens hem de remuntar dos o tres anys abans.

Corria el curs 79-80 i a l'Escola es va consolidar un grup de mestres joves, amb una mitjana d'edat per sota dels trenta, amb majoria de dones, la major part nascuts a Catalunya i residents a L'Hospitalet i molts d'ells que havien estat alumnes d'aquest centre. Aquesta peculiar configuració va ajudar a fornir un tarannà molt particular, una manera de fer molt pròpia.

A partir d'aquell any la feina de l'equip de mestres es començà a estructurar al voltant d'una idea: la voluntat de treballar per un ensenyament públic. Aquella contradicció entre una voluntat d'escola pública i una realitat d'escola privada va ocupar els anys següents i va ser una etapa en la que, malgrat que el treball es feia amb il·lusió i s'anaven aconseguint fites com la participació dels pares i mares en els afers de l'escola o la progressiva catalanització, hi havia, en canvi, altres factors com la negativa oficial a la subvenció del cent per cent, l'augment de les quotes o els problemes socials com l'atur creixent en el barri que limitaven i conduïen l'escola cap a un procés de descapitalització i envelliment.

Durant els anys 81, 82 i 83 la participació dels pares i mares va significar un gran ajut per a un equip de mestres que dirigia els seus passos cap a uns principis d'educació activa, innovadora, d'arrelament al barri, de catalanització lingüística i de continguts socials i culturals.

L'equip de mestres, juntament amb l'Associació de Pares i Mares, començaren a plantejar-se seriosament quines eren o podien ser les alternatives de futur per a l'escola i van trobar algunes solucions com mantenir la caracterització com a escola privada, constituir una cooperativa de mestres que es fes càrrec de l'escola, demanar la municipalització del centre, tancar l'escola o constituir una cooperativa de mestres que es fes càrrec transitòriament de l'escola

fins que fos possible integrar-se a la xarxa d'escoles públiques. Aquesta darrera va ser l'opció que es va prendre.

Paral·lelament a aquestes discussions, l'escola continuava el treball diari i s'organitzaven múltiples i variades activitats: el cinema en català, l'aprenentatge de la música catalana, els contes populars, sortides a exposicions, excursions d'un, dos i tres dies, teatre (el teatre a l'escola com un experiència globalitzadora).

El teatre havia estat i continuava essent una de les motivacions principals de la planificació anual. En els anys precedents ja s'havia engegat l'experiència de muntar obres que eren representades cap a finals de curs, bé a l'escola, bé en locals externs (Centre Catòlic, Aula de Cultura).

Des del curs 74-75 s'havien anat representant les obres següents:

- **Petits sketches mimats.** Alumnat de 4t. de Batxillerat.
- **El circulito de tiza caucasià** de Bertold Brecht. Alumnat de 4t. de Batxillerat.
- **El circo de Don Topordo.** Alumnat de 6è d'EGB.
- **Asamblea general** de Pilar Enciso i Laura Olmo. 8è d'EGB.
- **Cristobias y el payaso Carablanca** de Concha Fernández Luna. 6è d'EGB.
- **La barbería estandard.** Sketchs mimats. 7è d'EGB.
- **En Pere sense por.** Rondalla popular. 7è d'EGB.
- **Antígona** de Sòfocles. Muntatge audio-visual. 7è d'EGB.
- **La castanyada.** Obra creada per l'alumnat de 8è d'EGB.
- **El dimoni Cucarell** de Guillem Folk i Torres. 7è d'EGB. Aquesta va ser la primera vegada que es va fer servir la música en directe.
- **Acte únic.** 5è d'EGB.
- **Les quatre estacions** de Vivaldi. Pre-escolar - 2.
- **Robotín y Robotón.** 1r. d'EGB
- **Los últimos días de soledad** de Robinsón Crusoe de Magic Circus. 8è d'EGB.
- **Sinfonía para un adolescente. Homenatge a Picasso.** Alumnat de 1r., 3r., 6è., 7è. i 8è.

Aquesta darrera va ser l'obra més complexa i més treballada per tots els cursos. Era l'any en que es celebrava el centenari del naixement de Picasso i es va decidir fer un homenatge en el que participessin tots els alumnes. La feina va ser molta però el resultat va ser immillorable. D'aquella experiència es va escriure un llibre i tots els mestres que hi havia llavors van treballar moltíssim,. Sota la direcció d'en Lluís Elías "Sito", que feia les tasques de coordinador, van col.laborar en José Fernández "el Tole", en Lluís Urteaga, el Sr. Martínez, en Jordi Homs, l'Anna Maria Marcet ,i els que encara estan a l'escola, la Rosa, l'Ana, la Marissa, en Salvador, l'Àngels, la Pilar, l'Olga, la Maribel i en Jaume.

Aquella època va ser d'ebullició de nous projectes. Idees innovadores, posicionaments pedagògics molt avançats i una activitat polièdrica en tots els camps, portaven a l'escola envers un futur on la disjuntiva entre voler i poder era cada cop més evident. Si calia fer un hort en el terrat de l'escola, es feia; si era hora d'iniciar les activitats aquàtiques encara que no hi hagués piscina, s'iniciaven; si s'havia d'organitzar un ball amb les pares i les mares per celebrar vés a saber què, s'organitzava.

Una altra constant d'aquells anys eren les reunions inacabables. Més d'un dia, i més de dos, les reunions del claustre de mestres, o de mestres i la Junta de l'Associació, acabaven més enllà de mitjanit.

De la etapa de Cooperativa en queden alguns testimonis escrits que, en la perspectiva d'una dècada, encara són vàlids avui dia. Per exemple els dossiers "*El quart d'hora del conte*" (una experiència a parvulari sobre els moments de narració de contes) i "*Nostra amiga, l'aigua*" (l'explicació del nostre projecte d'activitat aquàtica).

L'escola participava en la Setmana per la Pau de Barcelona, presentant un vídeo elaborat per l'alumnat.

La visió que en tenien els alumnes de l'escola quedava reflectida en una redacció que un alumne de vuitè va escriure i que deia així:

REDACCIÓ

Cosa desmantellada, ruïnosa. Edifici gris i deixat. Rètol trencat i caigut. Persianes trencades i verdes. Portes velles i verdes. Entrem. Rebedor vell, ple de coses noves. Portes velles amb papers de colors enganxats. Escala de palau que es va aprimant i es va fent més dreta. Pintura caiguda degut a la humitat.

Classes grans, mig buides. Taules velles, trencades, corcades, plenes de guixots. Terra desigual, rajoles trencades, grogues. Parets plenes de paperots. Vidrieres sense vidres. Moltes pissarres, unes sobre les altres. Taula del professor amb calaixos sense pom per obrir-los. Finestres que no tanquen. Portes que no tanquen. Vidres trencats, arreglats amb trossos de "cel·lo". Prestatgeries novíssimes, de color de fusta. Piles de coses pertot arreu. Taules mal posades, d'on no es pot sortir sense passar per sobre.

Professors nous, joves. Amb cabell llarg, amb roba estranya. Sense pentinar, bruts, feliços potser. Rostres sense afaitar, roba sense rentar ni planxar, forats sense tapar, descosits sense cosir.

Alumnes de tota mena. Fins, barroers, feliços, tristos, divertits, callats, amb mala gaita, tranquils, xafarders, cridaners, avorrits, maleducats, atents, estafolaris, baixos, alts, prims, grossos, peluts, pelats, bruts, nets, "passotes", discotequers. Vestits amb texans, tergal, pantalons estil parxís, faldilles, estampades, llises, verdes, grogues, amb samarretes virolades, llises, negres, blaves, verdes. Amb camises, jerseis, xubasquers, anoracs, bruses.

Amants de la música, la lectura, la dansa, la poesia, la prosa, la natura, la vida, les guerres, la història, els diners, els xiclets, la regalèssia.

Ambient carregat, aire viciat. Fum de la cigarreta del mestre. Xivarri sense interrupció, crits i rialles. Coses que desapareixen i tornen a aparèixer. Estoigs que volen. Llapis, bolígrafs i gomes que caminen. Portes que fan un gran soroll. Un professor que es pren una aspirina. Un altre que recull diners. Gomes que volen, papers que caminen, diners que corren. Llum que marxa, silenci de viatge.

Bonalletra (8è d'EGB)

Per la seva banda, l'APA, molt activa, organitzava conferències, col.loquis, activitats recreatives, sortides els caps de setmana, ...

Es convivia amb aquesta preocupació pregona que la difícil situació econòmica produïa i la lluita diària per configurar una escola amb uns principis, unes funcions i una línia pedagògica definits.

Amb l'arribada dels Ajuntaments democràtics, a la ciutat i, en concret, des del Departament d'Ensenyament s'inicia una política de recuperació històrica, cultural, de revitalització de la vida ciutadana, de renovació escolar i d'intentar millorar la qualitat de l'ensenyament.

En el món de l'Ensenyament, la recuperació de la tradició pedagògica catalana, la planificació, la millora i la renovació del sistema educatiu i la transformació de les escoles privades que, com la nostra, volien fer el pas a públiques, eren aspiracions que començaven a ser possibles.

Fruit de tots aquests paràmetres i fetes les consultes necessàries a l'Ajuntament de la ciutat, que per mitjà del seu Ponent d'Ensenyament, el Sr. Jaume Botey va manifestar públicament la seva total identificació amb la línia empresa per l'Escola, i discutit el

futur projecte d'Integració de les escoles a la xarxa Pública, el setembre de 1983 es començava una nova etapa, l'escola deixava de ser l'Acadèmia Sant Josep - parvulari Elpi, i es transformava en Escola Sant Josep - El Pi, en règim de cooperativa de mestres, titular del centre, propietària de tots els bens patrimonials i utilitzant els locals en situació de lloguer.

Des del primer dia que va començar la Cooperativa ja sabia que tenia els dies comptats, sabia que el seu fi, aquell pel qual s'havia creat, era transformar el centre en Escola Pública.

Un dels principis programàtics de la Cooperativa deia:

L'Escola Sant Josep - El Pi sol·licitarà en el seu moment la integració a la xarxa d'escoles públiques de la Generalitat, acomplint tots els requisits que la llei al respecte planteja, entès aquest pas, com una contribució per a fer possible a L'Hospitalet una escolarització pública i de qualitat, arrelada al medi, que participi activament a la tasca de redreçament cultural, social i econòmic de la nostra ciutat, i més enllà del nostre país, emmarcat dins unes directrius de transformació social a tots els nivells.

Tot aquest procés no hagués estat mai possible sense el suport de totes les famílies. Es va fer una assemblea d'escola multitudinària, en els locals de la Parròquia, i la majoria de pares i mares van donar el seu recolzament esperançant al nou projecte. A aquella assemblea van votar favorablement les 173 famílies assistents.

Aquell any de 1983 el Parlament de Catalunya aprovava, per unanimitat, la Llei d'Integració . S'obrí un període de sol·licituds i l'Escola va presentar la seva amb una àmplia memòria pedagògica i molta més documentació. La sol·licitud es va presentar conjuntament amb altres escoles de la ciutat, l'Escola Patufet Sant Jordi, l'Escola Estel i l'Escola Canigó, totes quatre amb el suport de l'Ajuntament de L'Hospitalet.

Durant aquella època l'Escola s'integra al CEPEPC, col·lectiu d'escoles per l'escola pública catalana, que aplegava a la majoria d'escoles que havien presentat la seva sol·licitud i que tenien entre sí

molts punts d'afinitat ideològica. El CEPEPC havia estat constituït legalment l'any 79, però la seva tradició venia de molt més enrera.

No va ser fins l'any 1985 que el Departament d'Ensenyament de la Generalitat no va publicar la llista d'escoles de tota Catalunya que es podrien integrar (la nostra escola era la número 9 d'un total de 99). De les quatre escoles de la ciutat, tres són ara públiques, el Patufet, l'Estel i la nostra.

S'obri llavors un nou període de negociació a tres bandes, l'Escola, la Generalitat i l'Ajuntament. Calia aconseguir entre d'altres qüestions, el canvi a uns nous locals.

Inicialment, en el Llibre Blanc de l'Ajuntament constava que s'havia de construir un nou edifici al carrer Josep Terradelles cantonada Isabel la Catòlica, després es va parlar de traslladar-nos als locals que deixava buits l'escola Patufet i finalment agafà força la idea de canviar-nos als locals actuals que abans estaven ocupats per la ja desapareguda escola Muntanya. De les tres solucions no era la més ens agradava però va ser la més raonable en aquells moments. Malgrat tot, des de l'Escola, avui dia encara no s'ha descartat la possibilitat de canviar a un edifici de nova construcció.

Aquestes discussions van durar dos anys i finalment l'1 de febrer de 1987 l'Escola Sant Josep - El Pi, Societat Cooperativa Limitada passava a integrar-se a la xarxa d'escoles Públiques i es denominà oficialment Col.legi Públic Sant Josep - El Pi.

Mentrestant a la ciutat començava la urbanització del parc més gran, Les Planes, (8 Ha) situat entre el cementiri i l'avinguda d'Isabel la Catòlica (1982), s'acabaven les obres d'adaptació i s'inaugurava la biblioteca de can Sumarro, la nova Biblioteca Central de L'Hospitalet, gràcies a una col.laboració entre la Generalitat i l'Ajuntament.

El metro de la línia I arriba a l'estació de La Torrassa i tenia en projecte el seu perllongament fins a Bellvitge. I a l'Avinguda del Carrilet prosseguien les obres per a fer subterrània la via del carrilet.

Al Barri de Sant Josep, s'havien anat obrint noves escoles: la Muntanya (1977), el Joan Maragall (1979), el Josep Janés (1980) i el Pau Sans (1983).

La ciutat de L'Hospitalet va ser designada subseu olímpica de beisbol (1986).

Es produïen a l'Estat Espanyol alguns fets molt transcendents com el referèndum sobre l'Otan. Catalunya va dir no, però no va servir de gaire.

4. L'ESCOLA PÚBLICA.

(1987 - 1997)

Deu anys d'escola pública. Semblen molts però no són gaires com per a poder fer-ne una anàlisi. Caldrà esperar que aquesta generació d'alumnes que van entrar a l'escola fa deu anys i que ara tot just marxen cap a l'Institut, pugui valorar d'aquí una temporada quins són els seus records d'aquesta infantesa viscuda a l'escola Sant Josep - El Pi, Centre Públic. Però això serà feina i resultat d'un proper llibre. De moment, centrem-nos en les nostres impressions d'adults.

1 de febrer de 1987. Aquesta data és clau en la història del nostre centre. Aquell dia, finalment, es feia el pas d'escola privada a escola pública. El patrimoni pedagògic restava al servei del Govern de Catalunya i de l'escola pública catalana. Havien passat deu anys des de la creació del CEPEPC i aquells dies s'estaven celebrant els actes que ho recordaven. Juntament amb la nostra, i el mateix dia, altres dues escoles de la ciutat (Patufet Sant Jordi i Estel) s'integraven a la xarxa d'escoles públiques. La quarta escola, el Canigó, va quedar pendent d'unes negociacions que es van anar allargant i que no van arribar a prosperar. Actualment el Canigó funciona com a escola privada al barri de l'Hospitalet Centre.

El primer pas ja estava fet però calia adequar l'escola a la nova situació. Calia seguir treballant per la qualitat de l'escola, per un ensenyament actiu, obert, democràtic. Els mesos següents van ser de moltes negociacions amb l'Ajuntament, que estava preparant el seu Mapa Escolar, i on teníem un dels objectius encara no assolits: un edifici en condicions. Van ser mesos on es va anar redisenyant la configuració de la plantilla de mestres, amb alguns canvis de personal. Van ser mesos de tornar a convèncer a aquelles famílies que associaven la paraula pública a quelcom poc seriós i eficient.

El curs següent no va ser massa favorable. Les escoles públiques van plantejar unes reivindicacions per aconseguir millores de tot tipus i van topiar amb un Govern gens predisposat a escoltar les seves demandes. Aquella situació va portar a unes vagues que van durar molts dies. Es demanaven més calers per als mestres, una homologació salarial que els anivellés amb d'altres treballadors que gaudien del mateix nivell professional, i també es demanaven millores socials amb temes com el de la responsabilitat civil, l'interinatge o la

confecció d'un mapa escolar que aclarís com quedarien les ciutats després de l'aplicació d'una Reforma Educativa que en aquells moments molta gent no sabia de que es tractava. Aquelles peticions tenien molt a veure amb les expectatives de l'Ensenyament en el nostre país. El Govern va desaprofitar l'ocasió de dignificar la professió dels mestres, millorant realment l'ensenyament públic. Els mestres creien que valia la pena lluitar per aconseguir unes escoles més modernes, amb mitjans, ben pagats i contents de la seva feina, preparats per ajudar a tirar endavant l'escola de l'any dos mil, i disposats a que en aquest país la gent pogués ser més lliure, més activa, més feliç. Es va intentar canviar la societat des de l'escola.

Al nostre centre l'actitud dels pares va ser favorable, en general. La majoria de famílies, com a treballadores que eren, van entendre i van apoiar els mestres preguntant i interessant-se per les solucions. Va ser una època dura, tot just aterrar en l'Ensenyament Públic i trobar-nos en aquesta moguda va alterar una mica les previsions de futur que teníem.

Els cursos següents la vida diària de l'escola es bifurcava en dos àmbits. D'una banda el treball pedagògic, intens, engrescador. De l'altra, les negociacions per aconseguir el canvi d'edifici i l'adequació dels programes a la nova Reforma Educativa que s'acostava.

Respecte al treball pedagògic, es va continuar amb algunes de les particulars maneres de fer que ja s'havien assentat i es van obrir noves vies de treball.

Es va dedicar una partida anual a les revistes escolars. Ara, la lectura d'aquelles revistes ens dóna una visió global de la quantitat de projectes que es van iniciar. Eren revistes singulars, amb diferents formats, unes petites, altres troquelades, altres amb format de diari, amb títols tan diversos com Sensegrapes, Zoo literari, Esjep, La pissarra, Semàfor verd, ...Petites joies que, de manera puntual recollien i reflectien les creacions i les il·lusions de l'alumnat. Una de les més treballades va ser la de l'any 91. Es titulava Revista Gianni Rodari i era un resum dels tallers que s'havien fet el curs anterior sobre la figura d'aquest mestre universal (Gianni Rodari), un dels

paladins inspiradors i identificadors de la nostra manera d'entendre l'ensenyament.

Altres revistes recollien els treballs premiats en els Jocs Florals que s'havien començat a fer.

Fora de l'espai físic de l'escola es realitzaven múltiples activitats. Sortir de l'escola constituïa, i encara constitueix, un símptoma de vitalitat, determinava una actitud per part dels pares i dels mestres que impulsaven el projecte.

La realitat també és fora de les aules, als boscos, als rius, als museus, als tallers i cal conèixer-la. Per això es surt de colònies, es passeja pel barri, es va al teatre, al museu, ens escrivim amb gent d'altres llocs, ens obrim al món.

Activitats que es feien amb gent de fóra com l'experiència que van fer els alumnes de cinquè, que connectats a través del mòdem, es van poder comunicar amb alumnes d'altres catorze escoles d'arreu de Catalunya i intercanviar-se informació.

Es comencen a fer les Cantades, els Concerts de Nadal, a la Parròquia, al Centre Catòlic o a l'Auditori Barradas. Són trobades amb les famílies per celebrar la festa de l'hivern, cantant, colze amb colze amb els companys de classe. En alguna d'aquestes cantades s'han recollit diners per col.laborar amb causes humanitàries del Tercer Món.

També, en aquesta època, es comencen a fer les sortides a la neu, a Lles de Cerdanya o a la Masella. Esquí alpí i esquí de fons. Molts dels alumnes no havien estat mai a la neu i aquesta oportunitat era viscuda amb gran alegria.

Es tenen contactes amb autors i il.lustradors. Per l'escola passen en Joan Manuel Gisbert, en Jordi Sierra i Fabra, en Picanyol. Ens escrivim amb Alfredo Gómez Cerdà. D'aquestes sessions els alumnes guarden un molt bon record. La màgia que es viu en contacte amb la persona que ha escrit el llibre que ells han llegit provoca sentiments de satisfacció en els nois i noies que poden preguntar i conversar cara a cara amb aquestes personalitats.

Es segueix amb el programa d'activitats aquàtiques, ja totalment assimilat per l'escola. Després d'haver passat per les piscines de Joan XXIII, les Municipals, i el Fum d'Estampa, es passa definitivament a La Plana, d'Esplugues, on encara hi anem.

Tots els grups gaudeixen d'uns dies en plena natura fent estades, granges-escola, colònies. Són dies d'aprenentatge en contacte directe amb el bosc, amb els animals. També són dies de convivència continuada amb els companys i companyes de classe. Compartir l'hora dels àpats, les lliures, el joc de nit, les passejades per la muntanya, són situacions que cada any són diferents, esperades i recordades.

Es segueixen celebrant les festes tradicionals. La Castanyada, la primera del curs, la festa de la Tardor; el Nadal, la festa de l'Hivern; el Carnaval, Sant Jordi i la festa de fi de curs. Cada any igual, però cada diferent.

Alguns grups organitzen Nits de Poesia, on la lectura dels poemes per ells elaborats, són llegits davant dels pares. D'aquests poemes es fa una edició en forma d'opuscle. La poesia és emprada com a eina per expressar el desig de viure, l'estimació envers la natura, envers els altres, assumint la voluntat de mostrar els sentiments, les sensacions i les sensibilitats. En un dels llibres (54 poemes en blanc) a la nota preliminar es deia que algú va dir "llegim i escrivim poesia perquè pertanyem a la raça humana i la raça humana està feta d'imaginació", i així, llegint els poemes dels nois i noies s'arriba a comprendre que hi ha de meravellós i extraordinari en la vida d'uns nois que busquen intrèpidament el seu camí. Més endavant afegien com els afalagava pensar que els nostres alumnes arribaran a ser bons arquitectes, bons mecànics o bons periodistes, però ens complau molt més saber que també n'hi haurà de somniadors i poetes.

A través d'Intermon els grups de cinquè i sisè s'intercanvien cartes amb els alumnes de la Escuela San Clemente de Potosí (Bolívia). Són cartes entranyables que ajuden a conèixer altres cultures i altres maneres de viure.

El claustre de mestres potenciava tot tipus d'iniciatives i treballava amb les mateix ganes de sempre i, lliurats de les tasques d'administració i gestió d'un centre privat, podia dedicar moltes més hores i molts més esforços a les activitats pedagògiques pròpiament dites.

La majoria havien estat a les etapes anteriors, a l'Acadèmia i a la Cooperativa. Altres, pocs, havien pres altres camins, en àmbits deslligats de la docència. S'incorporaren nous mestres però l'esperit i el tarannà de l'escola no variava.

Un dels mestres que ens deixava, per jubilació, ara en Manuel Martínez, el senyor Martínez per a tothom. Ell havia viscut des de feia molts anys totes les vicissituds de l'escola i s'havia anat acostumant als canvis que s'anaren produint. El senyor Martínez era un valencià simpàtic i afable, una persona senzilla que es feia estimar fàcilment. Els seus mètodes d'ensenyar eren ben particulars. Les seves lliçons de geografia són recordades per molts dels seus alumnes. Ell i la senyoreta Encarna van ser, durant molt de temps, com els pares de tots nosaltres.

Els seus alumnes en gaudien del seu bon humor i dels seus rodolins. Entre els seus papers hem trobat els rodolins que feia servir com a mètode de regulació de la convivència. Eren unes cançonetes que deien així:

“A la classe entrem amb molta correcció
i al profe saludem amb amable educació”

“Una vegada dintre, nosaltres ens seiem,
i abans de les deu els llibres traurem”

”Molt afanyats treballem el que el profe ens vol posar,
perquè tots volem el curs aprovar”

“Quan el càlcul acabem, un descans tenim.
Tots al parc marxem i una gran satisfacció sentim”

“Pel carrer venim sense soroll armar,
i altra vegada al col.le disposats a treballar”

I altres que ell s'anava inventant, segons el moment.

L'any 90 s'aprovà la Llei d'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE) que havia de modificar els estudis que fins llavors s'impartien als Centres Educatius. Dos anys més tard es publicà el Decret pel qual s'establí l'ordenació general dels ensenyaments de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària obligatòria a Catalunya. Aquesta Reforma Educativa van afectar a la pròpia estructura del Sistema Educatiu, ja que se'n modificava la durada, l'orientació i la finalitat de les etapes educatives.

Així, l'Educació Infantil comprenia el que fins llavors eren la llar d'infants i el parvulari (o Pre-escolar), és a dir, fins als sis anys. Contribuïa al desenvolupament físic, afectiu, social i moral del nen.

L'Educació Primària comprenia, amb caràcter obligatori, dels sis fins als dotze anys i s'organitzava en tres cicles de dos anys. Proporcionava als alumnes una educació bàsica i comuna que possibilités els aprenentatges posteriors, l'adquisició dels fonaments d'expressió, escriptura i càlcul, el coneixement de l'entorn i l'arrelament al país.

Es creava també una Educació Secundària Obligatòria que comprenia dels dotze als setze anys i un Batxillerat de dos anys, que substituïen als cursos de setè i vuitè d'EGB., al BUP i al COU.

La Formació Professional donava pas a uns estudis anomenats Cicles Formatius de Grau Mig, de tres anys.

Per fer front a aquest nous reptes tots els mestres de l'escola van haver de fer uns cursets per adequar-se als nous estudis. A l'escola ja s'havia fet els anys 89 i 90 un esforç per assistir als cursos que organitzava la Generalitat, anomenats Plans de Formació Permanent, i ara, tornaven a participar dels cursos de Formació Bàsica per a la Reforma de l'Educació Primària. L'assistència a aquest cursets va servir, entre altres coses, per constatar que les noves directrius anaven pel camí que des de l'escola havíem iniciat ja feia molts anys.

Aquesta Reforma suposava que a les escoles els alumnes sortirien dos anys abans per anar a l'Institut, reestructuracions de les plantilles amb nous especialistes, noves titulacions, ...

Al barri van haver alguns canvis. L'Escola Patufet Sant Jordi, va aconseguir que es construís un edifici nou al barri centre i cap allà van marxar. L'escola Muntanya desapareixia i l'alumnat i el professorat passaven a integrar-se amb l'alumnat i el professorat de l'escola Josep Janés i deixava els locals buits.

La marxa de l'escola Muntanya va accelerar el procés que manteníem per aconseguir un canvi d'edifici més adequat a les nostres necessitats. Aquesta tercera via va ser la que se'ns va proposar des de l'Ajuntament i la Generalitat. Vam anar a veure els locals, ens vam fer amb els plànols i sobre el paper van començar a dissenyar totes les reformes que calien fer per tal que el canvi es produís en les millors condicions. Calia pintar, canviar el terra, tirar un envà aquí i aixecar una paret allà, blindar una porta, revisar la calefacció, etc.

Durant l'any 1994 es començaren les obres d'adequació de l'edifici i el pas definitiu es va fer el setembre del curs 94/95.

Per celebrar-ho es van organitzar diversos actes a l'escola vella, al carrer Joan Maragall. Es va muntar el dia 17 de juny, una exposició entranyable que recollia, amb fotos i treballs dels alumnes tota la història de l'escola. Es va fer un ball i un sopar de comiat al carrer. Hi va haver un discurs molt emotiu del Salva, que era el director en aquell moment, i molta alegria. Van ser convidats molts ex-alumnes.

El dia següent va continuar la festa amb exhibicions de dansa, competicions esportives al carrer, la pintada col·lectiva d'un mural i una actuació teatral.

Les festes van acabar el dimecres, 22 de juny, amb una cercavila pel barri, que volia ser un comiat i un reconeixement als veïns que durant trenta-sis anys ens havien acompanyat.

Durant aquell estiu, els viatges amunt i avall, portant tota mena de paquets, van ser la constant. El trasllat suposava transportar de tot, des de llapis i papers a màquines de fotocopiar. Paquets que calia anar recolocant cadascun d'ells al seu nou espai.

El primers dies de setembre del nou curs van ser de descoberta i de sorpreses continues: On són les claus que obren aquesta porta? Algú sap com funciona la calefacció? Aquest timbre que sona, d'on ve?

En aquest racó, que hi guardarem?

Els alumnes, per la seva part, no se'n sabien avenir. On és el laboratori? Si surto per aquesta porta, també arribaré al pati? Ui, perdó, pensava que aquí eren els lavabos!

L'impressió general era que havíem guanyat amb el canvi. Però encara quedava el record dels molts moments viscuts en els edificis de Miquel Romeu i Joan Maragall. Espais més petits, on tot era a l'abast. En les redaccions dels alumnes es podia copsar aquest sentiment. L'Esther Lozano, de sisè, escrivia el Nadal del 94:

“Fa molts anys que estic en aquesta escola i quan vam canviar d'edifici quasi tot va ser diferent; ens vam deixar tot el que era nostre, el nostre pi, que per això l'escola es diu Sant Josep - El PI.

La nova escola està bé i és bonica, però em sento diferent, les classes són maques, tenim lavabos de noies, de nois i de mestres, un menjador, un laboratori, una sala d'ordinadors i una pista molt gran.

Tenim avantatges, estem tots junts i ens ho passem pipa. Però és diferent”

El canvi de locals va suposar una millora qualitativa en tots els àmbits. Tenir un espai específic per a la biblioteca, el laboratori o els ordinadors, significava guanys de temps i d'organització. Podríem dir que no va ser només canviar una pissarra vella per una altra de més nova. Va ser molt més; va ser la constatació de que amb l'ajut i amb la participació de tothom, dels mestres i dels pares i mares que els han fet costat en tot moment, es poden anar enfortint els fonaments del nostre ideari pedagògic.

Els pares i les mares han estat una peça fonamental durant aquest deu anys. La confiança ilimitada, el respecte envers els mestres que eduquen llurs fills i la compenetració veritable amb els postulats i principis que sostenen el tarannà obert, dialogant i modern del nostre centre, han estat un dels motors que han empès amb força tots i cadascun dels avenços que s'han aconseguit.

L'Associació de Mares i Pares s'ha fet càrrec de la gestió del menjador escolar i ha organitzat nombroses activitats esportives, lúdiques i culturals en horari extraescolar (futbol, bàsquet, escacs, pintura, un grup de diables, etc.)

ROSA BELMONTE

“...tot era molt diferent d’ara. A classe hi havia molt de silenci. Recordo les processons, el pendó i els cordons que qui els duia havia de pagar, recordo el dia de la truita al camp de futbol...”

De petita anava a classes al carrer Rodés amb una senyoreta que es deia Mari Carmen Ferrando. Era un local que estava a tocar d’on el Sr. Josa feia escola, que era la Sala Mercuri.

Quan tenia 8 anys van obrir al carrer Miquel Romeu un pis que dèiem "el pisito" i allà vaig anar. L'horari era de 9 a 12 pel matí i de 3 a 6 per la tarda. Descansàvem de 6 a 7 i després fèiem repàs de 7 a 9 del vespre al carrer Rodés, a la sala Mercuri que feia de ball els caps de setmana i d'escola la resta de la setmana. L'escola que tothom coneixia com a sala Mercuri tenia un nom que era ESCUELAS PARROQUIALES DEL SAGRADO CORAZÓN DE SAN JOSÉ. Hi havia unes altres ESCUELAS PARROQUIALES que eren les del Centre Catòlic que es deien ESCUELAS PARROQUIALES DE HOSPITALET.

Jo tenia com a mestres al Sr. Esteban, a donya Pepita, a la senyoreta Josefina i a la senyoreta Mª Dolors Parets.

Eren companyes meves la Pepita Martínez, la Enriqueta Noguera, la Mª Pilar, la Rosa Pujol, la Quimeta Cervera que tenien una casa de bàscules, la Carolina Hernández, la Montserrat Nicolás i d'altres. En la actualitat només em veig amb la Pepita.

D'aquells temps tinc bons records. Una vegada em vaig caure del banc de fusta on seiem. Una noia que es deia Montcusí va començar a moure el banc i vam caure totes dues de cul i tots els

nois van començar a riure. Llavors el Sr. Josa es va posar davant de tots i va dir: "Sinvergüenzas, ovejas bobas, lo que hace una, hacen todas. Os habéis de reir en lugar de ir a recogerlas." Nosaltres ens pensàvem que ens renyaria i va renyar els altres perquè no ens van venir a recollir. Nosaltres dues allí, assegudes al terra. De coses així són de les que t'enrecordes.

Recordo que per les tardes anàvem a fer el comerç i teníem llibres de Teneduria, mecanografia, taquigrafia, francès i una Enciclopèdia. Un cop l'any anàvem a examinar-nos a l'Acadèmia Pràctica, al carrer Pelai de Barcelona.

Tot era molt diferent a d'ara. Recordo les processons, el pendó i els cordons que qui els duia havia de pagar, les festes de després a casa dels Josa, el dia de la truita al camp de futbol, i encara abans quan no hi havia camp de futbol i l'Hospitalet jugava a un camp que hi havia passat la Remunta on jo anava amb el pare, anàvem el dia de la truita a la Fonteta, que estava on ara està el Parc de Can Boxeres.

Recordo quan van posar la bata. Jo tenia 12 anys i una companya que es deia Rosa Pujol la va portar. El seu pare treballava a teixits i sembla que ens va agradar perquè es va fer obligatòria.

La sala Mercuri també la recordo. Hi havia uns biombos que separaven les taules quan hi havia ball els caps de setmana i dues entrades, una per l'escola i una altra per la sala de ball.

Hi havia cal Pebrot on ara hi ha el bar La Catedral, Cal Culet que era una casa de mongetes, Casa Llarga, Cal Peix, Ca l'Emília... hi havia un pas a nivell amb una creu a los Caidos a la carretera que duia a Santa Eulàlia.

A classe hi havia molt de silenci, molt de treball. En general érem bons estudiants.

Pagàvem 175 ptes al mes que en aquella època era bastant. En el rebut hi havia conceptes com Derrama vacaciones, tiza o tinta.

Pel matí el Sr. Josa ens feia ensenyar les mans , tots en fila. Ell jugava a pilota amb els nois i quan era l'hora feia ¡plas, plas! i ens

posava a tots a la paret i ens feia ensenyar les mans i ¡ai! del qui les portés brutes. Era molt estricte en això. I penseu que jugàvem al carrer Esquadres on hi havia una casa de bidons. Nosaltres jugàvem a "valen" i ens ficàvem dins del bidons i ens embrutàvem.

Del final de curs recordo l'obra de teatre al Centre Catòlic. Fèiem La Bella Durmiente. Aquell dia deixaven entrar els nois i se'n reien de nosaltres. En aquella obra jo feia de bruixa i hi havia una escena que és quan el príncep fa el petó a la Bella i aquesta es desperta tot dient:

- ¡Ay! ¿Dónde estoy?

Els nois contestaven: "En el Centro Católico"

La princesa preguntava: ¿Quién sois vos?

Els nois des de la platea responien:

- La Moreno, ¿Quién quieres que sea?

Hi havia "catxondeix" però ens ho passàvem bé.

TERESA FLORES PÉREZ

El retrat de Franco estava d'aquella manera que un dia el veus i l'altre no el veus. Potser estava per si venia alguna inspecció.

Vaig començar a anar a l'escola molt aviat, tenia 2 anys, però no vaig anar amb Donya Pepita sinó que vaig anar a una escola que hi havia al costat de la Sala Mercuri on estava el Sr. Josa.

Hi havia una senyoreta que es deia senyoreta Maria. S'entrava per Rodés i era la porta del costat mateix. Hi havia una senyora allà que feia classes. Jo hi anava perquè la meva veïna, la Lídia, anava i jo volia anar a escola. Amb dos anys em van acceptar.

Donya Pepita començà a donar classes al menjador de casa seva a dues o tres noies, en una mesa-camilla que tenia i quan va tenir un grup una mica més nombrós de nenes van desmuntar l'habitació on dormien i allà van posar la classe, la pissarra. Jo recordo que tenien unes tauletes baixetes de color rosa molt mones i feien unes ondetes sota la taula. Tenia les noies grans, les mitjanes i les petites. Jo era de les petites. De les primeres que hi vam anar vam ser la Neus Arbós, i jo. De la Neus és de la que més me'n recordo. Devem ser de les més antigues. De les grans hi havia la Lídia Escrich, la Montserrat Julià, la Montserrat Borrell. Això de bon principi, quan jo tenia 4 o 5 anys. Érem unes 10 o 12 nenes. Era l'any 45 o 46 ben bé. Aleshores el Sr. Josa continuava estant a la Sala Mercuri. Nosaltres en aquell moment no interveníem. Només quan es feia, per exemple, una processó, sortíem tots de la Sala Mercuri i ens anàvem fins a no sé on.

Tinc record que quan ens deixava l'hora del pati ens en anàvem al seu pati i com que ella tenia el nen, el Jaume, (era 2 ó 3

anys més petit que nosaltres) jugàvem les més petites amb ell al pati de casa seva una estoneta.

Me'n recordo molt que ens ensenyava cançons. Una vegada va fer una nina de drap i entre totes les petites vam posar la cullerada. Ella la va fer, la va cosir, i va posar dintre draps, i ... una nina de drap!. I vam fer un bateig, amb els padrins, ens va ensenyar una cançó, va comprar confits i ens ho passàvem bomba , perquè, es clar, era una mena d'ensenyar. Jo anava a col·legi i anava a divertir-me, la mestra ens explicava perquè com que molts llibres per llegir no hi havia per canalla petita, ens feien a la pissarra o en papers per poder llegir i escriure.

Fins després, més endavant, no recordo haver tingut llibres. Quan vaig tenir el primer llibre ja feia temps que anava a escola. Quan me'l van portar, quan ens el van donar, jo ja sabia llegir perquè ens ensenyava això, lletres, aquesta és la tal, aquesta és la qual, i llavors ho cantàvem. Ens ensenyava molt cantant la senyoreta, que és com li dèiem , no li dèiem Donya Pepita.. li dèiem la "senyoreta".

Jo era molt tremenda i , més que fer aldarull a la classe, quan tothom s'estava quiet, jo m'aixecava i em deia: "Flores, on vas?" "Au corre, seu" i jo m'asseia. Perquè de fet, de vegades li he preguntat i es veu que no era ni de barallar-me ni de res.

Si tinc aquests grans records d'haver fet moltes coses amb papers, dibuixar, i retallar, i ens deixava tenir tisores, ens deixava cosir. Allà vam estar-hi bastant de temps, ara no puc precisar. Sé que un dia, de cop i volta, ens va dir que anàvem al "pisito". A la casa del costat es veu que es va desllogar un pis i en aquell pis ens donava classe. Van tirar la paret de la cuina i lo demás era la classe. Hi havia una galeria que és on sortíem a jugar. No sortíem a jugar al pati, sortíem a la galeria. Ja érem més grandetes, hi havia més nenes. Hi havia el grup de les petites com eren la Moll, la Rosa.

Jo anava al matí de 9 a 12 i a la tarda de 3 a 6 i els dissabtes de 9 a 12. Després quan vam ser més grans quan vam estudiar el comerç , teníem 10 anys, anàvem amb el Sr. Josa a fer la comptabilitat a la sala Mercuri que recordo que tenia un passadís i a un cantó del passadís hi havia els nois i a l'altre hi havia les noies.

Però allò que passa, ... amb el temps les noies ens anàvem acostant al costat dels nois i hi havia un moment que ens anàvem a l'altra banda i suposo que el Sr. Josa feia veure que no se'n donava compte, això sí que ho tenia. Quan jugaven a futbol els nois , per les finestres cridàvem : "va, que guanyes tu, cuidado que ve el Sr. Josa " . El Sr. Josa sovint feia d'àrbitre. Va, que t'agafarà, cuidado." També teníem agulles d'estendre i ens fèiem pistoles i trèiem els pinyols de les olives o del que fos i amb això ens barallàvem, amb les pistoles.

No hi havia cap altre mestre. Quan vam anar al "pisito" de vegades si havíem d'acabar alguna cosa baixàvem a casa seva i allà ho acabàvem . Hi havia més claror, potser , ens ensenyava a cosir perquè, bé, era lo de l'època i tenia una noia que es deia Montserrat Carbó, que ens ensenyava una mica de francès, alguna paraula Era una cosa curiosa que donya Pepita ens ensenyava per Nadal el vers en català, en castellà i en francès i ens deia: el francès i el castellà dieu-lo sempre, però el català només quan estigueu en família, només als pares i als avis

Si que fèiem moltes festes. Aprofitàvem qualsevol moment perquè fos una festa, és a dir, des del dia del seu sant , que comprava caramels, ens feia teatre, havíem fet la "caseta del torró" i a la cuina hi havia un armari. L'armari el fèiem servir de forn i a la bruixa la tiràvem allà dintre i ens ho passàvem bomba perquè per assajar anàvem a casa seva. Jugàvem molt amb en Jaume que era petit, es clar, per nosaltres era una joguina, ens portem només 3 anys, ara no es nota però llavors sí, i després ens deixava assajar la funció. Ella ho sabia, ens ho proporcionava, però era una sorpresa per a ella.

Recordo que un any, ella no volia mai que li féssim regals perquè aquella època era difícil per tothom i per no fer veure que un feia un regal més maco i un altre més senzill, o no ho podia fer, va dir: Prou regals. Recollíem diners i li fèiem un regal. Ella va haver d'acceptar que sí perquè aleshores aquell any tothom li va portar un regal cadascú i va dir: bueno, mira, més val que ho feu en conjunt i sortirà més econòmic. Ens ho passàvem molt bé quan ja érem grandetes perquè ens anàvem a comprar-li el regal com un gran secret, ens anàvem a Can Jorba , a Barcelona, que hi havia els miralls, uns miralls d'aquells que eren còncaus i convexes que et

veies gras, alt i prim. I amb això si que me'n recordo que venia l'Encarna que era seria ,molt bona nena però seria, seria, seria. I ens deia: no sé que us fa riure. I quan més deia "no sé que us fa riure" més ens agafava el riure a nosaltres. Ens ho havíem passat...

L'Encarna era de les grans, estudiava comerç i venia allà a ajudar-la perquè ja érem un nucli bastant gran de persones.

El barri era molt petit, el barri en aquella època només hi tenia l'escola del Josa i aquella altra de la que us parlava al principi. Però, de tota manera, venia gent desperdigada, del Torrent Gornal, l'Argente, la Llamas, després del carrer Campoamor venia la Ferrando, del Centre venia la Sánchez, la Mas, la Lourdes i la Pepita Mas, es a dir, encara que semblava mentida hi havia altres escoles com eren les monges i potser hi havia mares que no hi estaven d'acord amb el tipus d'ensenyament i l'enviaven allà perquè realment va agafar fama de que era una bona mestra, que ho era, ella ens diu que no ens va poder ensenyar mai lo que va voler i jo, la veritat, el Franco allà penjat no recordo haver-lo vist mai. El retrat del Franco el tenia d'aquella manera, que un dia el veus, i l'altre no el veus. El Sant Crist si que el tenia però el Franco a lo millor el tenia per si venia la Inspecció. Només us diré que jo el "Cara al Sol" no el vaig cantar mai i no el vaig aprendre fins que no vaig anar a fer el Servei Social, això si que ho puc dir: no ens el va ensenyar.

Jo estic molt contenta d'haver anat a l'escola. Tinc molt, molt bon record. Vaig estar des de els 4 fins als 15 anys quan vaig acabar el comerç; aleshores era una gran cosa , el vaig fer tot fins a la revàlida. Sí recordo que ens anàvem a examinar a l'Acadèmia Pràctica, al carrer Pelai. Era un trauma, era un tràngol allò, ens posaven un tribunal i nosaltres allà com uns esquitxos, amb uns nervis que teníem i donya Pepita estava asseguda amb el tribunal, la feien seure allà. Jo recordo que el meu llibre estava mal escrit i posava que *España al norte limita con los Pirincos* i no los Pirineos i a l'hora d'examinar-me em van preguntar i jo vaig dir:

- Espanya, al norte , los Pirincos.

- Com ha dit senyoreta?

- Los Pirincos.

Donya Pepita , fluxet, m'anava dient "los Pirineos, los Pirineos". I jo:
- Los Pirineos.

Menys mal. Érem criatures però ens ho feien passar malament, allà amb tota aquella gent. Sembla que els vegi. Realment sempre vaig treure bones notes, no em puc queixar, vaig treure sempre notables. Vaig acabar els estudis bé, no vaig tenir problemàtiques, de cap mena, mai, mai, ni de petita. Encara tinc el llibre d'escolaritat. I la meva filla quan el mira.: Caram, mare, si que eres espavilada , si que treies bones notes. Dic: ai! sí, no me'n recordava. Era un llibre rosa que el vam tenir ja de grans a partir dels deu anys. De més petites ens feia ella una orla. Mai no va suspendre a ningú. Això sí que ho tenia, Si hi havia nenes que els costava més, ella se les posava al costat i les ensenyava a sumar, restar, multiplicar i dividir i no parava.

Ens donava, també, una medalla, *Premio a la aplicaci3n*. a totes igual, i au, la mar de contentes, Sortíem de l'escola contentes amb la medalla que semblàvem un capità general.

Després fèiem funcions de Nadal , del "Pobre" que dèiem. Hi havia una senyoreta que ens ensenyava música, la senyoreta Freixes, que no venia a l'escola perquè no teníem piano i anàvem a casa d'ella, al costat del forn. I allà anàvem i amb el piano ens ensenyava a cantar cançons, i anàvem al Catòlic i fèiem el Nadal del Pobre.

Cantàvem una d'una ombrel·la, una de noies per casar "som deu noies per casar" i coses així, de les que es cantaven en aquella època. A la tarda també cantàvem , suposo perquè hi havia restriccions i estàvem una estona sense llum i aleshores ens feia cantar. Ens feia cantar les taules de multiplicar i els rius d'Espanya i encara ara segons quines coses les haig de cantar per enrecordar-me. Això m'ha quedat.

Per la processó també ens feia una gran festa a casa seva. Sortíem amb l'orquestra, anàvem fins a l'Hospitalet Centre i quan tornàvem era molt bonic perquè l'orquestra es quedava i ens tocava

música i ens feia ballar a tots i aleshores, es clar, els nois i les noies, d'això sempre van tenir molta cura de que tinguéssim amics i amigues , de que tinguéssim molt de contacte. Sí que ja de jugar al carrer en teníem, però ells ens ho propiciaven que en tinguéssim. I recordo que a casa seva obria les portes de bat a bat i ens feia (llavors no hi havia refrescos) grosella amb aigua, llimona amb aigua, en aquelles ampolles, aquells xarops que hi havia i ens semblava com si féssim una cosa de l'altre món. I, apa, quan havíem fet la ballaruga i el refresc, ens en anàvem tots cap a casa. tots nois i noies, tots junts, Encara aquells amics que tenia, els tinc, encara els conservo com amics, els que s'han quedat per aquí i els que no tant, al llarg dels anys i a més érem tremends, sortíem de l'escola i ens anàvem a passar per sota la riera, una bestiesa com una altra, a mi em feia una por, però si els altres passaven, ull, jo també.

Jugàvem molt al carrer, i això que teníem tots pati a casa, però només anàvem a jugar al pati el dia que plovia, com que tots teníem més o menys un lloc a cobert, anàvem a jugar a dintre.

A nivell de barri no hi havia discriminació de nois i noies. Quan era l'hora d'anar a escola, agafàvem la cartera i uns cap aquí i els altres cap allà.

A l'escola tampoc. Encara que anàvem separats no ens deien que el nen era el coco. Sí que alguna vegada ens havien fet alguna reflexió molt bona i que m'enrecordo molt i molt. I després van fer una pel·lícula que no fa gaire la van passar per televisió *Mañana será tarde* que sortia la Pierangeli i tractava d'una noia que es pensava que estava embarassada perquè s'havia sentat a la cadira que s'havia sentat un noi i s'havia suïcidat i, es clar, aquí no es podia veure. Només la podies veure si tenies més de catorze anys. Les mares van anar, com a boges, i la canalla d'aquesta edat també, però nosaltres que teníem només nou o deu anys no ens van deixar anar, però al col·legi en parlàvem molt. I donya Pepita va dir : Si? ja ho veureu! Ens va agafar a totes i ens va fer un sermó que ens vam quedar bocabadades i mai més vam tornar a parlar. Ens va anar tan bé aquella reflexió . ho vam entendre perfectament i ja donàvem per sabut que no ho sabíem però ja ho sabíem. Els demés no, però nosaltres si. En aquestes coses va ser molt avançada, molt, molt ,molt. Ho recordo amb molt de gust.

Jo vaig sortir de l'escola quan es parlava de fer l'escola nova, a l'any 55, perquè vaig fer el tercer curs i la revàlida el mateix any. Vaig fer el tercer de comerç i vaig examinar-me al juny i al desembre vaig examinar-me de revàlida . L'escola encara no estava feta, se'n parlava, es deia, però jo ja no vaig anar-hi. Sí que hi vaig anar-hi de visita. Jo vaig acabar al pisito. El pisito va ser l'últim lloc que vaig anar de l'escola. Es deia Acadèmia Llorca . I de l'escola del Sr. Josa no en dèiem cap nom especial sinó el Sr. Josa. St. Josep es va posar quan van fer el col.legi nou.

Amb donya Pepita rèiem molt perquè a les excursions que fèiem que eren al camp de L'Hospitalet , tocant a Cornellà , el dia de la truita, a peu, (per això ens feia tanta il.lusió quan ens anàvem a examinar perquè agafàvem el metro) imagina't i després quan anàvem a comprar el regal pel seu sant , també. (amb l'Encarna i la Josefina) i ens anàvem amb aquestes dues noies i agafàvem el metro i ens semblava que fèiem una cosa extraordinària i quan sortíem de comprar el regal al carrer Pelai hi havia una casa que venien gelats i ens en compràvem un.

Ens deixàvem molt, molt, fer moltes coses, realment moltes.

Jo recordo d'haver anat a la sala Mercuri que la demanàvem i ens la deixaven i la netejàvem perquè hi havia rates, d'haver fet alguna funció com la Blancaneus, amb vestits de paper que ens feien les nostres mares i ens posàvem un barret de palla i unes cortines o un visillo i ens el lligàvem com les dames de l'oest i , es clar, fent això no era tant lo que disfrutàvem el dia de la funció sinó la preparació entudiant-se el guió, fer-ho molt bé, i quasi sempre les fèiem en català, perquè encara que l'estudi era en castellà a l'escola no el fèiem servir per comunicar-nos , ella sempre ens parlava en català , els llibres eren castellans i ho fèiem de les dues maneres sense problemes , mai no vam tenir cap problema. La llàstima és que mai ens van poder ensenyar el català escrit.

Jo tenia, i tinc encara, un llibre que es diu Marinelo, és prosa i vers, de l'any 31, em penso, i a casa el teníem guardat i amagat i que jo no podia dir que el teníem i en aquell llibre és en el que vaig aprendre una mica a llegir el català , bé, una mica a llegir-lo perquè

me'l sabia de memòria. Quan estava malalta i tenia angines, mira, em llegia aquest llibre "de cabo a rabo". Era d'aquelles coses que m'agradava molt de llegir-lo i és amb el que vaig aprendre de llegir en català. I després, es clar, tenia contes, tenia els de la editorial Bruguera que va fer una vintena de contes, el Pulgarcito, la Blancanieves, la Cenicienta, el Barón de la Castaña, Gulliver en el país de los enanos, i Simbad el Marino. Tots aquests contes, en castellà es clar, era el que llegíem . Perquè a l'escola, de contes i llibres de lectura els que ens donaven ells però no era com ara que llegeixes llibres. Els llapis jo els mossegava per la part de darrera que els deixava fets uns "plomalls", aquest vici no me l'he tret fins de gran : Eh? que ja no teniu llapis? aprofiteu, A lo millor era molt petit i ens deia "una mica més" . Aprofitàvem molt les coses, fins i tot esborrar tota una pàgina per fer-la de nou. Potser hi havia escassetat de paper i ens ho feia per això, per aprofitar-ho tot. Molts dibuixos no ens els deixava fer, més aviat els feia ella a la pissarra perquè es veu que no estava permès ni de fer títols. Si fèiem un dictat posàvem el títol Dictat i pelat, res de posar floretes ni pintar els dibuixos. Si ens deixava pintar era en un paper a part i llavors amb els colors que hi havia que eren els Alpino. De més gran ja vaig tenir uns de millors que me'ls comprava el meu pare, que eren els Joan Faber que ja era una gran cosa. Els dibuixos i làmines que pintàvem sempre els guardava a part com si no tingués molta importància, i després el que no dibuixàvem era res d'invenció , sempre copiat. I li fèiem picardies perquè anàvem a missa, ella no ens ho manava com una obligació, allò de fer els primer divendres i anar a confessar ni anar el diumenge a missa de deu i llavors ens motivava que hi anéssim , ens donava punts d'aplicació. Teníem una llibreteta petita i allà al darrera a la última pàgina ens ho posava i a vegades si hi havies arribat tard a missa ja no comptava i no ens posava els deu punts, ens en posava 5 o no ens en posava. Llavors ens ho posàvem nosaltres i , és clar que ho veia, nosaltres ens pensàvem que no i a l'hora de comptar ens ho comptàvem nosaltres mateixes i ho posàvem a baix (i amb això si que érem sinceres a l'hora de comptar).

Ens motivava d'aquesta manera. No puc dir que ens va ensenyar una gran religiositat, no, ni una gran devoció, més aviat respecte per la gent que tenia aquesta devoció perquè , també fèiem el mes de Maria, ens deixava fer-lo, muntar-lo a la nostra manera, portar flors, en aquella època era molt fàcil portar flors, tots teníem

pati i un dia l'un i un dia l'altra i si no en tenies anaves a la casa del costat, agafaves quatre flors i com que era el mes de maig en trobaves pels camps.

A les processons al principi anàvem integrats amb l' escola del Centre Catòlic i després ja vam anar-hi com escola pròpia. Anàvem al darrera d'una altra però ja com escola pròpia, anàvem els nois, i les noies a part, darrera.

Jo, als Josa els he anat veient, pel carrer, al mercat, de vegades per Nadal els he anat a portar un cistellet de fruits secs. Teníem bona relació i jo me'ls he estimat moltíssim. Per mi , els mestres eren com si fossin el súmmum, em passava igual que amb els pares i els avis, que et pensaves que ho sabien tot.

Jo vaig estar a l'organització del sopar d'homenatge on vam aplegar 250 persones, ens va costar molt d'organitzar perquè hi havia un buit molt gran des de l'Escola Llorca , no hi havia cap paper. Els primer papers, adreces eren a partir de l'escola de Joan Maragall i el que vam fer va ser buscar i recordar qui érem, mirar de trobar-los a ells o als pares i a partir d'aquí el boca a boca, anàvem prenent nota dels telèfons, trucant a un, trucant a l'altre i així ho vam anar lligant i trobant a la gent. Ens va costar, vam començar al febrer i fins el maig ho vam treballar bastant. Jo vaig anar a Ràdio L'Hospitalet, a la revista El Tot, a Catalunya Ràdio,... els que vivien per aquí es van enterar i els que vivien a fora també, una va venir des de Saragossa.

Quan els meus fills han vingut a escola han estat molt contents. Sempre parlen de l'escola amb un gran carinyo, el Manel se'n recorda molt dels seus companys.

Jo els deia : "Com és que heu tardat tant?" . Sempre tenien feina a l'escola. No tenien mai pressa per sortir, pressa per anar-hi si, però per sortir, mai.

Recordo que quan amb el Sito van fer aquella obra de teatre que feien música, decorats, venien, dinaven i marxaven i mai a la vida han protestat. Mai els meus fills han dit: no vull anar a l'escola.

Quan eren petits i anaven a parvulari, la primera Setmana Santa, deien: Oh, bé, es festa! i l'endemà van dir: encara és festa? I avui també? Doncs, quan anirem a escola?

Quan van anar a l'Institut (al Mercè Rodoreda) tenien bona fama de que la canalla de la nostra escola sortia molt preparada, que llegien i escrivien molt bé, ben preparats en matemàtica. Una vegada, públicament, perquè es va fer una reunió. i una mare va preguntar : De quina escola venen millor preparats? I li van contestar: De la que millor venen és del Sant Josep i després d'altres com el Patufet i el Busquets i Punset.

PEPITA MARTINEZ

El senyor Josa, sempre a l'hora d'entrar, es posava a la porta, li donàvem la mà i ell et donava un trosset de pegadolça.

Jo vaig començar l'escola a EL PISITO damunt de la tintoreria de Miquel Romeu, al costat mateix d'on viuen els Josa. Tenia set anys. La meva mestra era donya Pepita. Quan vam passar a l'edifici de Miquel Romeu estàvem les noies en una classe i els nois en una altra. Durant les sis hores del dia fèiem els estudis de primària i per la tarda fèiem el comerç amb un mestre que es deia Sr. Esteban.

Jo vivia on visc ara. Primer davant de casa hi havia camps i després ja van posar el cine Stadium. Per allà passava la carretera del Generalíssim Franco i tot el que ara és el carrer de Ventura i Gassol eren camps, només hi havia un caminet que era el carrer Batllori que duia a una casa d'uns pagesos que tenien carros. Els deien "Els Oliva". La masia la tenien on ara està l'escola Josep Janés aproximadament i amb els carros feien el transport de la "Cosme Toda" perquè abans no hi havia camions i tot el transport es feia en carros. Recordo que jo era petita i els carros passaven, a mi em coneixien i sempre em pujaven fins a casa seva.

Aquí, a l'escola celebràvem molt el mes de maig, el mes de Maria, les processons, la festa de després a casa dels Josa. De vegades hi havia anat la orquestra fins allà. El col·legi portava una orquestra a la processó. Cada família feia una aportació i llavors venia la banda de música i de vegades hi havia anat la banda fins al patí de casa dels Josa i tocaven allà. Feia molta gràcia.

D'excursions en fèiem una o dues l'any. Anaven a Sant Ramon amb un autobús de l'empresa Oliveres. Un dia també anàvem

al Palau de la Música Catalana de Barcelona perquè fèiem una recollida i portàvem tot el que havíem recollit a l'escola al Palau de la Música.

A casa, com a moltes cases, érem gent treballadora. Comprava l'esmorzar a Cal Vicentó (davant de l'escola, on viuen els Perelló) que era un colmado. Sempre recordaré aquella pressa de xocolata Elgorriaga, ¡Que bona estava!

El Sr. Josa sempre a l'hora d'entrar es posava a la porta, li donàvem la ma i ell et donava un trosset de pegadolça.

Tinc bons records.

El Sr. Riera, el farmacèutic del barri va venir quan jo era petita, anava per les cases posant injeccions, primer amb bicicleta i després amb una moto.

JOSEP RIBAS VINYALS

Aquell hivern els alumnes ens havíem d'auxiliar amb espelmes i altres fòtils d'enllumenat artificial a causa de les restriccions de corrent elèctric.

L'ESCOLA SANT JOSEP: VIVÈNCIES D'INFANTESA

ELS INICIS L'ENTORN URBÀ

Va ser a l'inici del curs 1949-50 que els meus pares em dugueren a l'escola del carrer Rodés, més coneguda com a Cal Senyor Josa, que no pas amb la seva denominació oficial, per altra banda no massa ben definida, ja que remenant papers de l'època tan aviat trobem "Escuelas Parroquiales del Sagrado Corazón" com "Escuela Parroquial San José".

Jo havia començat la meva escolaritat tres anys abans a l'Escola Parroquial instal·lada als baixos del mateix edifici del Centre Catòlic, a la Rambla, i que estava dirigida pel Senyor Francesc Batallé.

No he pogut escatir exactament per quines raons, els meus pares - especialment la meua mare - decidien canviar-me d'escola. Potser fou el prestigi que havia anat adquirint el Senyor Jaume Josa, o una relativa major proximitat del meu domicili.

L'escola estava ubicada al carrer Rodés, fent cantonada amb el carrer de les Esquadres. En aquella època el carrer Rodés, per la

banda de Migjorn tant sols arribava a la carretera, ja que a l'altra banda aquesta via quedava tancada per un seguit de cases de planta baixa , pis superior i hort a la part posterior, entre elles Cal Colet, Cal Gelabert i Cal Graner.

A l'inici del carrer, flanquejant-lo per ambdós costats hi havien una vaqueria i el magatzem de queviures de Cal Garriga. Al mateix carrer hi havia una altre vaqueria, i encara al carrer de les Esquadres, a tocar del mateix carrer Rodés n'hi havia una tercera. Sembla, doncs que els centres d'activitat del carrer - sempre segons el meu record personal - eren de clar predomini de les vaqueries, compartint espai amb algun taller, la fàbrica tèxtil Albert Germans i enfront mateix uns horts en plena explotació. La resta del carrer era ocupat per habitatges, generalment de planta baixa i pis amb l'excepció d'algun edifici de més de dues plantes , dels quals un estava situat molt aprop de l'escola a l'altra banda del carrer de les Esquadres.

Aquest carrer , el de les Esquadres, acaparava la major part de les escadusseres activitats d'esbarjo. Al contrari que el carrer Rodés que estava empedrat, aquest era de terra, el que volia dir pols en temps de sequera i fang en temps de pluja.

A pocs metres de l'escola el carrer era travessat a gual per la Riera dels Frares, coneguda també per la Riera del Cementiri, que més d'un maldecap havia donat en èpoques de fortes avingudes d'aigua a causa de sobtades precipitacions.

L'EDIFICI DE L'ESCOLA: LA SALA MERCURI

L'edifici de l'escola era quelcom insòlit: es tractava d'una planta baixa, amb entrada habitual pel carrer Rodés, composta d'una gran sala dividida en dos espais per un tempanell de fullola. A un extrem hi havia un celobert a on s'hi havia improvisat uns urinaris i una pica amb aigua. Una altra porta - misteriosament gairebé sempre tancada - comunicava amb una sala d'actes, a la qual normalment no s'hi tenia accés.

En un dels espais descrits, en el qual hi havien disposats un seguit de rengles de pupitres encarats a una gran pissarra, és on vaig començar a prendre contacte amb aquell qui encara avui segueixo considerant el meu mestre.

L'altra banda del tempanell estava desocupat. Segons que sembla en cursos anteriors hi havia la "classe de les nenes", que de feia poc s'havia traslladat a un pis del carrer Miquel Romeu, i que estava baix la direcció de la Senyora Pepita Llorca, esposa del Senyor Josa.

Poc temps després l'escola ocuparia els dos espais i l'estretor es faria menys evident.

A la precarietat de les condicions esmentades, encara caldria afegir-ne d'altres. Aquell hivern els alumnes ens havíem d'auxiliar amb espelmes i altres fòtils d'enllumenat artificial a causa de les restriccions de corrent elèctric que la política econòmica del règim autàrquic de l'època ens imposava, coincidint en les hores de menor insolació, és a dir, entre les vuit i les nou del matí i les cinc i les sis de la tarda, pel que fa a l'horari escolar.

Però, com s'explica la instal·lació d'una escola en un edifici de les característiques descrites?

Aquell edifici s'havia començat a construir a principis del període republicà, com a Casal de l'Esquerra Republicana de Catalunya, que segons sembla comptava amb diversitat d'adherents i simpatitzants entre la població obrera, menestral i pagesa del barri de Sant Josep.

Inicialment estava projectat com a edifici de dues plantes amb les característiques pròpies dels edificis d'aquesta tipologia: cafè, sala d'actes, biblioteca i esbarjo.

El mal borràs que prenia el curs de la guerra a les darreries del 1938 paralizzà les obres a la planta baixa i a la construcció de la sala d'actes.

Amb l'ocupació de l'Hospitalet el 26 de gener de 1939 per les tropes franquistes, el local fou requisat.

Durant alguns mesos fou ocupat per unitats de tropes regulars marroquines, que el malmeteren, segons que sembla fent lloc al seu interior per a cuinar i com a calefacció, i utilitzant com a combustible el mobiliari existent. Jo mateix encara recordo que algú em digués que anava a "l'escola dels moros".

El local més tard fou cedit al Bisbat, i la Parròquia de Santa Eulàlia de Mérida el cedí com a apèndix de l'Escola de l'Escola Parroquial del Centre Catòlic.

LES ACTIVITATS ESCOLARS

La percepció que jo tenia del fet diferencial del model d'escola i de la relació mestre-alumne es feia evident amb les descripcions que feien d'altres escoles amics o companys amb qui em pogués relacionar fora de l'àmbit de l'escola, i que em parlaven de fets tan aliens com el cant habitual del "Cara al sol", l'himne falangista més representatiu del règim imperant, o el bandejament sistemàtic de l'ús del català en el llenguatge col·loquial, o la celebració d'actes considerats efemèrides polítiques o religioses.

Es clar que no es podia obviar baix quin règim es desenvolupava l'activitat de l'escola. Com tampoc era evitable l'estat latent de por a la represàlia. O la visita d'un inspector del "Ministerio". Calia donar l'aparença de "adictos al règimen", cosa prou difícil si tenim present els antecedents personals dels Sr. Josa, mestre de la República junt amb la Senyora Pepita, i mobilitzat amb l'exèrcit "roig" durant la guerra.

Aquest equilibri, ambdós mestres tenien prou capacitat per mantenir-lo. Amb operacions tan simples com tenir dibuixat a la pissarra amb guixos de colors algun mural que fes referència a aquelles efemèrides més cobejades pel règim, tant de caire polític

com religió, es tenia a punt la cobertura ideològica enfront d'una possible visita d'inspecció.

Naturalment l'ensenyament era obligatòriament en castellà i inspirat en els principis ideològics del règim imperant.

Es treballava bàsicament amb un sol llibre que englobava la totalitat de les matèries impartides: des de la "Historia Sagrada" fins a la "Formación del Espíritu Nacional" , passant per l'aritmètica, la geometria o la geografia.

Recordo com a llibre de text dels darrers anys la Enciclopedia Bruño.

Dintre del mateix espai, estratègicament distribuïts, hi vivíem els alumnes de totes les edats, des dels 3-4 anys fins als 14. Dels més petits en tenia cura la Senyoreta Encarna. Era una noia, que malgrat no tenir cap titulació pedagògica, tenia una especial habilitat per a iniciar i perfeccionar la lectura i els dictats.

El Sr. Josa, per bé que es dedicava a tots els nivells, tenia especial cura en els més grans, a qui ens reunia en rotllana al voltant de la seva taula, en unes sessions de veritable pedagogia activa, que servia d'equilibri a l'obligada memorització dels textos imperants.

No cal dir que en aquestes sessions, i en moltes altres activitats, la llengua normal de relació era el català.

Quan s'acostava les sis de la tarda, amb la reiterativa frase: "au, xatos, aneu plegant", es feia la darrera sessió amb la cantarella de les capitals d'Europa, o dels rius d'Espanya.

Però no totes les activitats es feien a l'interior de l'escola. El nostre "pati" era el carrer de les Esquadres. En aquest espai - quan l'absència de fang ho permetia - s'hi feien sessions de gimnàstica.

Tinc molt present el voleiar de la bata gris que duia el Sr. Josa mentre saltava en exercici de flexions de braços i cames.

També s'hi feien partits de futbol, amb dues pedres delimitant els "pals" de les porteries. O es jugava a saltar i parar, a cavall fort o a gepa...

Igualment, amb motiu d'alguna festa "pagana", com podia ser el Dijous Gras, o també sense cap motivació especial, es passava alguna tarda de primavera o tardor a algun lloc a l'aire lliure.

Un dels indrets preferents era a Can Vidalet. En aquella època era una barriada reduïda a un parell de carrers curts amb cases baixes amb eixida i alguna torreta. La resta eren camps de garrofers, vinyes i alguna olivera. Hi havia una bòbila que aprofitava l'avantatge de tenir al seu abast la matèria primera dels seus productes: l'argila vermella del Samuntà.

Prop de la bòbila hi havia un camp de futbol, i en aquest indret ens esplaiàvem perseguint la pilota, fins que ben suats i esgotats, reposàvem a l'ombra d'algun garrofer.

LES RELACIONS PERSONALS ELS COMPANYS

El Sr. Josa mantenia una relació fluïda de bonhomia amb tothom. La seva imatge era - i en això he coincidit amb molts dels qui el vàrem tractar - la d'una persona afable, no excessivament rigorós, que es caracteritzava en el seu aspecte extern per la bata gris amb dues grans butxaques plenes de bocins de pegadolça, que amb una especial habilitat anava esmicolant sense treure's la mà de la butxaca, mentre explicava alguna cosa, i fins i tot mentre escrivia a la pissarra. No cal dir que tots aquells bocins de pegadolça eren repartits generosament com a premi de no sabia ben bé què.

En molt comptades ocasions -gairebé em veuria en cor de relacionar-les, tot i que no ve al cas - s'havia practicat el càstig corporal. Aquesta acció repressiva consistia en treure d'algun calaix un llarg regle de fusta que hom anomenava "l'abuelo", amb el que es picava el palmell de la mà, o en el pitjor dels casos les natges.

L'altra característica del Sr. Josa eren les frases fetes, algunes de les quals no les he sentit enlloc més. En recordo especialment una que, en aquell temps, no acabava d'interpretar del tot : "Qui de natura no en dona, Salamanca no en presta". De més gran vaig copsar els aspectes literals i deterministes d'aquella frase.

Pel que fa als companys, la majoria eren d'extracció social obrera, d'acord amb les característiques del barri. També, però, comptàvem amb la presència de fills de pagesos -com jo mateix- i de famílies benestants o de la burgesia local.

El gruix principal dels alumnes residia al barri, però també era força nombrosa la presència de companys del Centre, del Torrent Gornal i fins i tot de Can Pi.

Les diferències es feien paleses en arribar als deu anys, edat en que calia passar les proves d'ingrés per fer el Batxillerat. Aquesta opció estava reservada gairebé exclusivament a les famílies amb rendes altes. La resta, en arribar als catorze anys iniciàvem l'aprenentatge d'un ofici, com a dependents o a la petita empresa familiar. Hi havia un segment intermig - en els quals m'hi comptava jo - que optàvem per una tercera via: els que estudiàvem la Teneduria de Llibres.

En aquest cas, fèiem un horari addicional, de les 7 a les 9 del vespre, juntament amb els que feien les classes de "repàs". Durant aquest horari gaudíem del privilegi d'estar aplegats en el mateix espai amb les noies.

Aquesta qüestió, la de la separació de sexes, era una condició imposada pels criteris polítics i morals de l'època. Malgrat tot, en especial en els darrers cursos de la meva escolaritat - els 54-55 i 56-57 - hi havia una relació d'intercanvi, vull pensar que premeditat. Les noies que feien el "Comerç" - que es com habitualment anomenàvem la Teneduria de Llibres - ho feien a l'escola del carrer Rodés juntament amb els nois.

Per contra els nois fèiem mecanografia a l'escola del carrer Miquel Romeu juntament amb les noies.

CLOENDA

El meu record més intens de l'escola Sant Josep són els set anys que vaig passar a aquella Sala Mercuri del carrer Rodés.

Seguint el procés de molts dels meus companys, a l'edat de catorze anys em vaig iniciar en el món del treball.

L'any que vaig deixar l'escola, el 1957, ja s'havia construït l'edifici del carrer Joan Maragall, i poc després s'hi feia el trasllat.

A aquell nou edifici, amb més dotació de mestres, tan sols hi vaig assistir un curs nocturn per acabar la Teneduria de Llibres.

Era una relació diferent. Moltes coses havien canviat: la subjecció més rígida a unes noves disciplines horàries. La meva condició d'assalariat, la conquesta conscient o no conscient de nous espais de llibertat, i fins i tot les transformacions de l'entorn urbà que imposava una demografia qualitativament i quantitativament diferent, eren l'inici d'una nova etapa que ja no pertany a l'àmbit de les meves vivències d'infantesa.

Maig del 1994

CARLES BARROBÉS

“Allò de “la letra con sangre entra” era normal. Quan menys t’ho esperaves rebies un clatellot pel darrera:”

Vaig començar a la Sala Mercuri. Vaig anar 3 ó 4 anys. Però no m’enrecordo gaire. Sé que cada tira érem una classe i recordo que vam anar a Joan Maragall quan tenia 9 anys.

Estudiava els estudis primaris. Després vaig fer Comerç i el Batxillerat. El Batxillerat el vaig fer per les nits amb el Sr. Martínez. El Comerç també el vaig estudiar de nit amb el Sr. Calsina i el Sr. Esteban. Ens examinàvem a l’Acadèmia Pràctica de Barcelona.

Quan vaig començar a treballar, l’any 63, tenia 13 anys i mig. Era una època en que s’havia d’anar a treballar perquè a les cases es necessitaven els calers. Influït bastant per l’amo de l’empresa on jo treballava que era un ex-alumne de l’escola, el Joan Pinyol, que per això quan necessitava a algú li deia al Sr. Josa . A mi el Sr. Josa em va dir si volia anar a treballar. Era al carrer 26 de gener, que ara és Castelao, i era una empresa de metalls. Jo vaig entrar a l’oficina i ell em va insistir en que estudiés més i llavors va ser quan per les nits vaig venir a fer el Batxillerat. De dia treballava i de nit estudiava. Sé que vaig fer ingrés, primer i segon de Batxillerat en un any i m’examinava a l’Institut Jaume Balmes de Barcelona. Els exàmens eren fotudets i el meu gran problema era l’Educació Física. El Josa sempre em deia: Tu sempre vas uns segons atrasat. Perquè quan deien, doncs, no se què, tendido supino , jo veia el que feien els altres i llavors ho feia jo. Tot lo altre sí que ho estudiava però de gimnàstica no tenia ni idea.

Vaig acabar el Batxillerat. Tenia com a companys els nois. Les noies anaven al Pisito. però al migdia ens trobàvem, de 12 a 1, quan fèiem màquina. Al comerç si que estàvem mesclats, a la classe de baix, i quan jo estudiava la cultura general fèiem matemàtiques amb els qui feien Batxillerat que aquests sí que anàvem junts.

Els meus companys eren el Beascoetxea, l'Albors, el Pascual, el de les persianes. D'aquest últim recordo una anècdota. Un dia teníem les llibretes una a sobre de l'altra i passàvem a corregir amb el Sr. Josa, i aquest va cometre un error amb la paraula "habia" que és de les paraules típiques, de la h, de la b, de l'accent, però no era l'accent, era la h o la b, i la resposta d'ell va ser que la ploma no li anava bé. Vam estar rient infinitament tota la classe. És una d'aquelles coses que t'enrecordes. T'enrecordes d'una vegada que el Sr. Josa va fer una pallissa a un company que li havia pres calers a la seva mare. Són una d'aquelles coses que et deixen una mica de record no massa grat, però que formen part de les activitats que hem tingut en aquesta escola. Tots sabem que el Sr. Josa no se n'estava massa de repartir llenya. Els famosos "guixos" tirats des de la pissarra amb una punteria de tirador de primera, la sabata, l'avi", però era així en aquella època i en totes les escoles. Perquè lo de "la letra con sangre entra" era lo més normal, lo més típic. Jo, sincerament, vaig ser dels que van rebre menys, però no es salvava ningú. Quan menys t'ho esperaves rebies un clatellot pel darrera i no et donaves ni compte, però no es de les coses que a mi m'han marcat més.

Per mi va ser una experiència que recordo amb carinyo, el pas per l'escola, tot i que no era massa bon estudiant.

Jo vivia dos carrers més amunt. Tots els que veníem en aquella època érem gent del barri. No hi havia trànsit, ni cotxes, els carrers eren per jugar. El meu carrer, el Galvany era de terra i a la cantonada hi havia un solar ("el "terreno" li dèiem) on és ara l'Associació de veïns, que per Sant Joan guardàvem la llenya per cremar. En aquell tros de carrer vivien companys d'escola: l'Albaladejo, els Lleó, el Pujol, els Serra. La foguera la fèiem allà mateix en aquella cruïlla. Per nosaltres era sortir de l'escola i seguir jugant amb els mateixos companys perquè tothom veníem a l'escola.

Gent que vingué del centre o d'altres zones, no recordo, de la Plaça d'Anselm Clavé cap aquí venien.

Jo no era un bon estudiant però tenia la sort de que em llegia una vegada una lliçó i ja me la sabia (o almenys era el que em deia ma mare). Pel que era molt "eina" era per la matemàtica. Sempre ha estat l'assignatura que més m'ha agradat. Quan venia algun inspector em tocava a mi sortir a la pissarra, perquè llavors es feien moltes coses a la pissarra, les matemàtiques, els dictats...

Haviem muntat coses bastant maques aquí a l'escola. Hi havia dos grups a cada classe i fèiem concursos de preguntes. Un grup s'anava preguntant a l'altre per veure qui guanyava i et feien estudiar d'una manera , per la seva època, bastant avançada en alguns aspectes. El fet aquest dels concursos... recordo un de geografia en que a mi em van fer una pregunta que no vaig encertar i que des de llavors l'he sapigut i que me la sabré per sempre:

-Quina és la illa que es forma al Delta de l'Ebre?

Me la va fer el Joan Pujol, precisament. L'illa de Buda, des d'aquell dia no se m'oblida. Això ens obligava a repassar, a llegir, i a seguir una de les assignatures, més que res perquè quedava molt malament davant dels companys, perquè tots els que tenies al darrera et fotien un *abucheo* de nassos si no l'encertaves, perquè era un punt menys. O lo que tu preguntaves si era molt fàcil i l'altre te l'encertava.

En aquelles èpoques es feien coses malgrat que hi havia certa repressió, a casa també, i a la societat també. En canvi, jo sóc esquerrà de naixement i quan vaig vindre a l'escola, ma mare li va dir al Josa i el Sr. Josa li va contestar: és igual, si tenim dues mans, les dues s'han de fer servir. I mai, mai, mai, ningú a l'escola m'ha dit res pel fet de ser esquerrà. De vegades quan escrius i algú et diu:

- ets esquerrà?

-Doncs sí.

- Jo també ho era però em va passar això a l'escola i vaig haver de canviar.

Si que vaig tenir problemes personals perquè jo encara vaig enganxar l'època dels tinters a la taula i clar, quan escrivies amb la ploma, primer passa la ploma i després la mà (si escrius amb l'esquerra) en canvi amb la dreta primer passa la mà i després la ploma i clar les primeres coses que escrivia amb ploma la llibreta quedava un borró i la mà tota blava. Llavors vaig haver d'espavilar-me i per això escric per sota. Va ser un problema personal meu. Després el bolígraf va ser la salvació dels esquerrans però encara hi ha coses que no ens van bé, amb les llibretes, els blocs dels rebuts, els panys de les portes, la vida no està muntada per nosaltres, els esquerrans.

Era una època que no té res a veure amb el que es fa ara.

Les excursions que es feien eren a la Fonteta, a tocar de Can Bori, a l'Ermita de Bellvitge, caminant, per la truita, per l'enterrament de la sardina, dies assenyalats, excepte un any que vam anar quan l'Ajuntament va organitzar un concurs de dibuixos de l'Ermita de Bellvitge entre totes les escoles de L'Hospitalet. Només hi havia l'Ermita i camps. I cap excursió més, això era un matí o una tarda, les colònies que fan ara els nostres fills no sabíem que era. Se les organitzava cadascú pel seu cantó. Aquí al barri, hi havia l'agrupament escolta de Pica d'Estats. Al centre hi havia dos més, un que estava dins de l'UEC que era el Jofre el Pilós, i un altre que perteneixia a la Delegació Diocesana d'Escoltisme que era la Mare de Déu de Bellvitge.

Jo estava al Jofre el Pilós i era un agrupament super-polític i aconfessional. Allò que els nanos ara tenen cobert perquè fan una o dues colònies l'any, nosaltres ens ho muntàvem en Setmana Santa i estius anant nosaltres, els qui estàvem ficats en temes d'aquests perquè no tothom ho estava, no tothom formava part d'agrupament escoltes o grups excursionistes, que més que altra cosa eren escoles de formació de l'esperit nacional català. Va ser una de les èpoques que vaig viure més interessant.

En quant a l'escola, jo em veig amb l'Albert Beascoetxea, és potser amb qui més em veig perquè ell està dins del món de

l'automòbil i jo també, i ell treballa en un concessionari d'una altra marca però pels temes de compra-venda de cotxes ens veiem.

Sempre et trobes amb algú però la veritat és que he perdut molts contactes perquè molta de la gent que eren de la meua època, la majoria no viu ni al barri, així com jo que segueixo vivint aquí al costat hi ha molta gent que no. Hi ha gent que sí, com la Rosa Val, la Rosa de Diago, el Quim, però molta de la gent que com ara l'Andrés Comín que ara és delegat d'hisenda de L'Hospitalet i aquests els he vist més que res per feina, però que vivia davant de casa meua i era un dels xavals amb qui més jugava. El Bautista Ortiz que vivia davant de casa i ara viu a l'altra punta de Barcelona, de vegades el veig quan ell ve a veure a la seva mare. Som gent que ens hem desperdigat molt i l'anar-te'n lluny s'ha perdut molt la unió, a part de que estem parlant de fa 30 anys o més, i clar, tothom ha passat moltes històries. Jo mateix he estat vivint a Castelldefels i després vaig tornar a viure aquí.

Quan es va fer l'homenatge als Josa em vaig enterar per casualitat i em vaig trobar amb molta gent perquè de fet quan jo estava aquí a l'escola al meu grup érem pocs però ens relacionàvem amb els més grans i petits i estant jo aquí ha coincidit que han estat també el meu cosí i el meu germà que ve darrera meu. Tots els meus germans han estudiat aquí. Quan el meu germà petit va acabar, ara té 33 anys, encara era director en Jaume Josa fill, i jo ho recordo perquè amb en Jaume havíem estat junts a l'agrupament de que parlava abans i teníem bona amistat.

Ara els meus fills han estat aquí, el David ja ha sortit i la Laia ara fa cinquè i jo des de que va estar el David vaig començar a estar per aquí també, després vaig plugar perquè des que va marxar en David fins que va començar la Laia van passar dos anys i ara torno a estar a l'Associació.

En resum, el record és bo, i a més sé que era un orgull pels qui veníem a l'escola perquè quan sorties d'aquí i parlaves amb algú senties a dir que l'escola estava ben considerada aquí a L'Hospitalet. S'entenia que sorties ben preparat i això es segueix mantenint perquè, per exemple, quan el meu fill va sortir d'aquí i va anar a un Institut privat (el CECOM) i vaig estar a l'APA i quan vaig anar a

inscriure'l i vaig dir que venia del St. Josep es segueix mantenint aquesta bona premsa. Haver vingut a aquesta escola , al marge de ser més o menys llest, sempre dóna una garantia de qualitat i s'ha demostrat.

Hi havia un dia que es deia el "Dia del Ahorro" i aleshores venia periòdicament un senyor de "La Caixa" . A l'Hospitalet només hi havia la Caja de Pensiones Para la Vejez i de Ahorros, "La Caixa" , només hi havia una oficina, la que hi ha al Centre, cantonada amb Baró de Maldà, Venien a l'escola per estimular l'estalvi i et regalaven una llibreta amb unes enganxines petites que eren uns punts . Primer te la regalaven , te la donaven oberta amb no sé quant i després , posteriorment i periòdicament aquest home venia a l'escola i tu li portaves un duro, deu pessetes, cinc duros, i ell et donava un segell com aquells del "Cupón Ahorro del Hogar" que hi havia llavors i les anaves enganxant i allò eren calers que tu tenies ingressats a la llibreta i cada any hi havia el "dia del Ahorro" i la Caixa organitzava unes pel·lícules al Cine Ramblas i anaven totes les escoles del Centre i d'aquí, a veure la pel·lícula, la majoria de Walt Disney, Peter Pan i coses així. A part, cada any venien amb els cupons a l'escola a que els hi compréssim i en comptes d'anar a fer l'ingrés a la oficina, tu podies seguir el teu saldo pels cuponets que tenies.

A 3r i 4t de Batxillerat fèiem llatí, era la meva creu, i l'idioma que fèiem era francès. El llatí el fèiem amb la Senyoreta Busquets . Per mi, el llatí va ser.... en canvi el francès sí que l'he utilitzat després quan he anat a França, però del llatí no me'n recordo de res , absolutament. De vegades alguna frase en alguna església o així, i la feina que tinc per saber que diu allà, a vegades és més per deducció que pel que saps. El llatí era una d'aquelles coses que un mateix s'adonava que era estudiar per estudiar, tenies que aprovar. Jo la suspenia, no podia amb el llatí, les declinacions, els datius, etc,... era molt complicat.

QUIM CLIMENT

De petit havia anat a una escola de l'Ajuntament. Allà em feien cantar el Cara al Sol i un dia mon pare em va fotre una hòstia i em va dir:

- No aniràs a escola! Per anar a perdre el temps val més que vagis de gran i l'aprofitis.

Al sis o set anys em van portar a aquesta escola.

Vaig néixer el 1951 i em vaig incorporar a l'escola el curs en que es va inaugurar l'edifici de Joan Maragall. Vaig estar tres mesos a la Sala Mercuri i després vaig venir cap a Joan Maragall.

Jo vaig entrar a l'escola de molt gran. De molt menut vaig voler anar a l'escola que anaven uns veïns meus que era una d'aquestes de l'*"Ayuntamiento"*.

Jo vivia al carrer Torrent Gornal i una acera era al barri de Sant Josep i l'altra ja era de Santa Eulàlia-Torrassa perquè és l'últim carrer del barri. Allà hi havia quatre cases. Jo vaig veure construir el camp de futbol , el pont, el camp de bàsquet . Hi havia al costat el col·legi Sanz Orrio que li deien el Piojo Verde perquè sembla ser que acabada la guerra va haver una passa de polls i allà es va crear una mena de Servei d'Urgències. Allà hi havia un parell d'infermeres i la gent anava a mirar-se.

Quan jo venia hi havia de mestres el Lago, el Pep Deltell, el Vicens Centelles.

Anem al principi, vaig començar molt ganàpia perquè de molt nano vaig anar a l'escola de l'Ajuntament. En aquesta escola de l'Ajuntament arribo i ens tenen tot el dia cantant el "Cara al sol". Era

un col·legi que estava al costat de l'Institut de Santa Eulàlia (del COPEM) , el segon dia tota l'estona cantant el "Cara al sol", el tercer dia (també el "Cara al sol"). Arribo a casa i canto el "Cara al sol" i mon pare em fot una hòstia i em diu: "No aniràs a escola, per anar a escola a perdre el temps val més que vagis de gran i l'aprofitis" i així va ser com als sis o set anys vaig començar a venir a l' Acadèmia San José.

Va ser un pal perquè arribo a la Maria Teresa Codina, que era la mestra dels menuts, i jo m'imagino que era un ganàpia, no us podeu fer la idea perquè hi havia nens de tres i quatre anys i jo ja en tenia sis o set. Suposo que a casa havia après a sumar, llegir i escriure perquè als tres mesos em vam passar a l'escola de Joan Maragall, directe amb la senyoreta Encarna i vaig començar amb ella però d'una manera estranya perquè tenia una certa facilitat per les matemàtiques, i una cosa que em rebentava és que em fessin fer les sumes, multiplicacions i divisions..., i jo em buscava un tio gran que em fes els càlculs, les operacions i jo li resolía els problemes, no sé perquè, quina gràcia tenia jo, que li deia:

-Mira, tu multiplica aquí per això i després li restes i tal.-

i el tio:

-"Vale, vale"

i ell em feia la suma. Però em van enganxar i llavors anava primer amb l'Encarna i després baixava amb el senyor Martínez, que era el primer any que donava classes i tenia els alumnes més grans de 10 i 11 anys; per això la meua amista amb en Carles Barrobés que és dos o tres anys més gran que jo.

Vaig estar amb l'Encarna dos o tres cursos i després vaig anar amb el Sr. Josa, a la classe de baix, la gran. Allà ens tenia per fileres, taules de fusta, la tarima, el tinter de porcellana, esquitxant de tinta el clatell i la bata del de davant, agafant mosques i tallant-les les ales i quan no podien volar amb la plumilla intentàvem clavar-les a la taula.

Jo estudiava Batxillerat, érem tot nois. Fèiem l'ingrés aparellats amb els altres i de 12 a 1 teníem unes classes a part. Després a 1r. de Batxillerat anàvem molts dies a Miquel Romeu (al *pisito*).

Teníem com a mestres al Sr. Fernando Mestres que era de Castelló, una noia de la província de Tarragona que es deia Maria Cinta, que ens donava llengua espanyola, gramàtica i no sé que més, el Sr. Martínez, un tio molt salat i el Sr. Josa; principalment aquesta gent.

L'Ingrés el fèiem a l' Institut Jaime Balmes sempre, i els altres cursos eren a sorteig, et podia tocar el Milà i Fontanals, l'Ausias March, el Menéndez Pelayo, el Jaime Balmes, no n'hi havia gaires més que jo recordi. Aquí a L'Hospitalet només hi havia el COPEM a Sta. Eulàlia, els qui anaven amb la samarreta del Zahonero, blava amb l'escut blanc al pit amb les dues palmes i la creu de Sta. Eulàlia.

Aquí a l'escola vam estar una temporada que anàvem amb uniforme, la bata, que només es trobava a la Botiga Nova. Era una bata molt estranya que feia un quadret blanc i blau i unes ratlles vermelles molt característiques.

Teníem aquí al costat l'escola del Sr. Silva, don Juan, un fatxa de molt cuidado, o aquesta sensació ens donava a nosaltres. Va haver una època en que ens dedicàvem a jugar a "saque", pilota basca, i al tanto amb la pilota perquè venia aquest home i et deia de tot. I una cosa que ens sobtava molt era que els nanos abans d'entrar a l'escola els feia com a la mili , allò de quadrar-se i cubrir-se i nosaltres ens ho miràvem.

A tercer i quart estudiàvem llatí (amb la senyoreta Busquets), francès ,teníem una senyoreta que es deia Madeleine Cos que era de Perpinyà i enraonava en català. Fèiem mates, geografia d'Espanya (a primer) Mundial (a segon) , l'àlgebra que la fèiem amb el Vicens Centelles que ens va donar les primeres lliçons quan ell va començar aquí i feia els seus primers pinitos.

Amb el Sr. Josa, un cop al mes, un dijous a la tarda, anàvem a jugar a pilota, cosa inaudita, al carrer de baix del Carrilet. Hi havia una riera on se'ns penjava la pilota.

Recordo els finals de curs. Era per Sant Jaume quan s'acabava el curs, 1 o 2 dies abans perquè Sant Jaume era festiu. De les festes de final de curs jo recordo que es feien a la classe de baix o al carrer. Al carrer jo recordo haver jugat al mocador, a aquell altre joc que poses totes les cadires i vas donant voltes i quan t'avisen t'has de seure, i hi ha una cadira de menys. Recordo haver jugat a la poma que havies de recollir ficada surant a l'aigua, ficada en un cossi gran. La moneda era un altre joc en que es ficava una moneda de 10 cèntims d'alumini entre cella i cella , i havies d'anar fent ganyotes perquè anés baixant pel nas i ficar-la a la boca. Si t'entrava era per a tu, sinó, mala sort.

El dia abans, crec, ens repartien les notes i hi havien uns premis que habitualment era un llibre signat per a cadascú. Eren contes, llibres de geografia, recordo un que era "El barón de la Castaña", "la Vida de las ballenas" i potser algun de Juli Verne. Sempre signats pel Sr. Josa i dedicats.

Recordo el "abuelo". Jo em penso que era una llegenda negra. Ell tenia aquella regla que tenen els sastres per mesurar la roba, com una mena de doble decímetre amb els cantos protegits amb alumini perquè no es facin malbé, i amb aquesta ens cascava quan fotíem alguna bestiesa i amenaçava sempre amb treure l'"abuelo" que el tenia no se sap per on, però jo amb els anys que he estat per aquí a l'abuelo mai l'he vist.

Teníem llibres, l'Atles i teníem aquelles carpetes de cartró amb els cantos d'alumini amb les cintes.

Jo vaig fer la Primera Comunió al Centre. El dia de la Comunió vaig fer la processó que era una cosa molt maca. L' altre dia, a tall d'anècdota, a l'Ateneu hi havia una exposició de fotografies de L'Hospitalet, i jo anava amb la meva dona i els fills i els dic:

- Guaita, on està feta aquesta foto?
- A Sitges
- Perquè a Sitges?

- Perquè hi ha catifes de flors.

- Mira , si és el carrer Roselles.

Aquí es va perdre, però durant uns anys es feien catifes de flors al carrer.

Després, també hi ha una cosa molt curiosa que fèiem aquí que era que un cop a la setmana ens venia un ex-boxejador, el Sr. Ortega, que ens feia la gimnàstica, a dalt al terrat, molt bona persona, ens ensenyava les taules, la gimnàstica sueca que en dèiem, perquè després anaves a l'Institut i et deien: Tendido supino, elevación de brazos en cruz i coses així.

Hi ha una altra cosa. Jo he parlat amb molta gent que no ho recorda. A la classe del piano ens aplegàvem 100 persones amb la senyoreta Freixas i cantàvem, a més a més de *'Himne de l'escola*, altres cançons. Recordo cançons que anaven amb la filosofia de l'escola, la *Pepa Maca* que és una sardana que diu: la Pepa Maca orgull de l'Empordà, bonica i encisadora,... cantàvem *la Moreneta* (és la Moreneta la fe del poble català...) També cantàvem aquella que canten els borratxos, *'Asturias Patria querida* i també tocava *'Himne Nacional*, suposo que per acallar els oïdes dels veïns.

Recordo i crec que va una mica amb el tarannà dels Josa, 2 o 3 sardanes (la Pepa Maca, el Virolai, la Moreneta), i el Asturias Patria querida, segur.

Els mestres ens parlaven en català. El Josa sempre aprofitava per no agafar-se els dits, i deia:

- A que no sabeu com s'escriu "fetge".

I tots: Efa, e, ce, hac,a, FECHA.

- No que s' escriu FETGE perquè en català no se què no se quantos, sempre aprofitava el fet per a fer una mica de pàtria. El Cara al Sol aquí no l'hem cantat mai.

Per la diada de la Verge de Montserrat es pintava la Verge i les muntanyes a la pissarra. Hi havia un xicot esquerrà que dibuixava

molt bé, el Pepe (José González) i dibuixava la Verge, les muntanyes, etc...

Els dissabtes fèiem el rosari i després el Juanchín (el "cuento"), pel matí. El dissabte pel matí era un dia molt catxondón. Veníem a l'escola, es resava el rosari (i fèiem conya amb l' "ora pro nobis"). Després el Josa ens explicava el conte del Juanchín amb la seva moraleja. Recordo al Josa explicant un Juanchín d'acció, el Josa pujant per les taules, saltant d'una a l'altra, "blandiendo" el pal aquell que tenia per atemorint-se, i "el Juanchín no se què" , i cop d'espada.... era molt... et xocava una mica. Lo serio o recte que era i el dissabte tota una transformació o al menys així ens va quedar a mi i a d'altres companys.

Companys sí que recordo. L'Adolf Miralpeix Santiago, que era el fill dels duenyos de les làmpades Wagner, a l'Avinguda de la Fabregada (encara queden les torretes i la piscina), Benito Pardo Martín que vivia al Pasaje Minero, Mariano Serón Muñío era un noi esquerrà que vivia al Blocs , Joan Salas Olivares que vivia al carrer de les Esquadres i se'n va anar a viure al carrer Sauri, Lluís Prades Deltell, el de la tintoreria del carrer Josep Terradelles que el seu pare havia estat torero (ell ho explicava i nosaltres ens en fotíem) i un dia va venir amb una tarja que posava Lluís Prades (i hi havia una foto amb una cornucòpia , el barret aquell dels toreros) banderillero i puntillero, o una cosa així. Joaquín Sabater Vives que tenen parada de peix al mercat del Centre, Juan Nieto Tejada que era un xicot extremeny que li va morir el pare molt jove i va desaparèixer d'aquí.

Aquests com a curs propi. Després estaven els petits: el Diego González López, que era un xicot de Linares que va venir aquí en plan molt andalús i ara sembla el Jordi Pujol.

Del curs gran hi havia l'Andrés Comín, l'Andreu Girona, el Deltell, era dos cursos més grans i vivia al carrer Radium on hi havia unes masies o casetes antigues. Al sopar vaig trobar a molts d'ells.

Al carrer Torrent Gornal nosaltres els diumenges posàvem quatre pedres i jugàvem a futbol. Un dels pares des del balcó de tant en tant cridava: "Eh, que ve un cotxe", apartàvem les pedres, passava i continuàvem jugant.

Venint del carrer Torrent Gornal cap a l'escola jugàvem amb una pedra a pilota tot el camí i si et queia a la carretera la collies. De vegades passàvem per sota les clavegueres. Tinc un molt bon record del meu pas per l'escola. Hi ha gent que li retreu al Sr. Josa una miqueta la seva mà una mica llarga, eren altres temps, jo no recordo cap carquinyoli, cap palmada o cap bufetada injusta. La única parida que li recordo al Sr. Josa era enfotre-se'n dels pericos el dia que l'Espanyol baixava a segona o li fotien una pallissa , les coses del futbol.

El meu record de l'escola és guapo, molt guapo.

EMMA MARTÍNEZ

*Fugiria de mi si no pogués
recuperar el meu temps i interrogar-lo,
tornar al passat com qui torna a la casa
en que visqué i, recorrent-la, troba,
lúcidament sorprès, tots els indicis
d'allò que és, i s'aprèn contemplant-la.
Fugiria de mi i em sentiria
desolat i enyorós...*

... Torno enrera...

*per contemplar el ponent a la finestra
dels anys viscuts. Terrassa enllà, les branques
gronxen el vent, i el sol fa estranys meandres.
No vull res més que aquest silenci dens
i alguna cosa imperceptible, lleu,
en què, poruc si cal, em reconegui.*

Miquel Martí i Pol
(Suite de Parlavà, 1.991)

Feliç aquell que té coses per retrobar...

Elio Vittorini
(Conversa a Sicília)

Tot d'una, el destí,
que els deus i la terra aqüisen,
ens sorprèn amb vivències
-en les que un mateix o altre espai
i en un punt en la dimensió del temps
que cadascú transcorrem-,
ens brinda situacions noves; plenes, però,
d'imatges, remors, sentiments, sensacions, olors,...
intimament i intransferiblement conegudes.

Els solcs que el pas del temps dibuixa la nostra pell,
empremtes externes de les experiències
que penetren i s'endinsen
en tota la complexitat del nostre ésser
fins el petit univers de les nostres cèl.lules,
ens modela suaument o brusca
esdevenint-nos sempre, irrepetibles.

I caminem per aquest món
amb el nostre bagatge particular que, dia a dia,
segon a segon,
en una direcció o altre,
s'alimenta i creix.
Com és d'agradable,
ni que sigui per un instant,
retrobar amb veracitat poderosa,
a través de la ment o la realitat,
passatges de la pròpia existència !

Aquest setembre vaig entrar com a mare en aquesta petita escola.

El meu cos es va sacsejar per un cúmul d'emocions en veure i seure en els bancs, on fa molts anys, jo mateixa ho havia fet. Fragments de la meva infància i joventut van recórrer els meus sentits.

I, com la mel dolça amb el seu color daurat,
llisca fluïda i suau a l'estiu,
el meu cos va sentir
una confortable sensació de plaer i benestar.

El destí, qui ho anava a dir, em retornava com a mare a l'escola que em va acollir la infantesa i com a aprenent de mestra en plena joventut.

En ella vaig conèixer nens i nenes, homes i dones ara,
amb els que compartirem...

aquella olor peculiar de la nostra escola,
olor a goma, tinta, llapis i paper;
pupitres de fusta,
castellà als fulls
permís de català als llavis
i les cançons i danses
apreses amb la companyia d'un piano,
intent de bona lletra,
jocs al carrer,
bocins de pegadolça a l'entrada,
i, en el meu record,
el saber fer d'una mestra,
la Rosa,
en desvetllar-nos secrets
ajudant-nos a espolsar la falsa innocència
i obrir els braços a la recerca;
...corrien els anys 68 i 69.

Després..., uns anys allunyada
institut, escola de mestres...
i en tornar...
els canvis que d'antuvi
es percebien en incipient gestació
es palpaven esclatats.

Els qui eren mestres
els qui eren alumnes
van forjar una part
del meu camí d'aprenentatge.
I d'ells quedà, també,
un record en el cor...

Retornant a l'infantesa...
i els companys...?
d'alguns, mai més no n'he tornat a saber,
d'altres,
en algun dels paisatges,
en algun temps present o passat,
han format o formen, part de la meva existència.
Des de la distància,
a tots plegats,
-coetanis i mestres- ... dir-vos:

Sóc feliç que sigueu compassos
de la meva melodia.
En els moments compartits,
intensos o frugals,
planers o costosos,
joiosos, tristos, saborosos,...
en tots ells;
doncs només tastant-ne de tots
aprenem potser, el valor del viscut
i a omplir-nos d'alè vers el futur.

Emma Martínez i López
Cornellà, gener del 94

MERCÈ PUJOL RIERA

Quan ens castigaven ens posaven dalt d'una cadira i havíem d'aguantar una carabassa amb el braç aixecat.

Quan jo era molt petiteta anava a una escola privada que hi havia anant cap a la Rambla de L'Hospitalet que es deia CAL SANABRA perquè hi havia dues germanes la Josefina i la Maria Teresa Sanabra que feien de mestres. Quan el Sr. Josa es va posar a Joan Maragall el meu pare em va apuntar. Jo tenia 7 anys i vaig estudiar el Comerç fins als 13.

Aquell local del carrer Joan Maragall, 2 abans de ser escola formava part de la vaqueria del meu pare. Allà hi havia cavalls i vaques. Cavalls perquè el meu pare era pagès i vaques per la vaqueria. En aquella cantonada hi havia també carros, un lloc per als fems i una figuera. En aquell temps tothom tenia un motiu, el nostre era: cal Matacavalls.

Els meus mestres eren, a més del Sr. Josa, el Sr. Esteban, el Sr. Haro, que ens donava classes de francès, i de qui estàvem totes enamorades de tan mudat com anava amb la seva corbata i tot, i la Srta. Maria Dolors. Com a companys i companyes d'escola me'n recordo de la Saltó, la Sala, l'Anna Maria Moll, la Rosa Val, la Maria Sanjaume, la Montserrat González, el Campamá. Anàvem tots junts a la mateixa classe, nois i noies.

Aquí ho havíem passat molt bé. En aquells temps era una escola molt familiar, era una escola de barri.

D'anècdotes me'n recordo de moltes. Recordo, per exemple, quan va néixer la meva neboda, la Lourdes, filla de ma germana. Havia de néixer a casa, fa 32 o 33 anys. Les dones tenien els fills a

casa. Jo vaig anar a col·legi i més tard el meu pare va entrar i va dir, molt content: "Tenim una nena, tenim una nena!". I el Sr. Josa i tots cridaven: "Mercè, Mercè!". Em van fer baixar. "Tenim una nena, tenim una nena!" Em va fer molta il·lusió. Ara suposo que no ha ningú que entri a l'escola cridant "Tenim una nena". Després, a les sis, en acabar les classes, van venir tots a veure la nena de la meva germana. "Ara seràs tieta" deien. I jo tenia 13 anys i aquell fet es una de les coses que em van quedar present en la meva memòria.

Recordo, també, que quan ens castigaven, en aquella època, ens posaven dalt d'una cadira i havíem d'aguantar una carabassa dreta amb el braç aixecat . Això m'ha quedat molt present. Estàvem a la classe de dalt i veiem passar pel carrer la gent i els nois , allà, dretes, dalt de la cadira.

La vida escolar era molt diferent d'ara. Veníem fins i tot els dissabtes a escola. Entre les assignatures hi havia la de *bolillo* en la que fèiem un àlbum fet amb "punt de creu" i teníem l'abecedari, un barquet, etc... ho tinc encara guardat. Eren els temps que escrivíem amb una plumilla que sucàvem a uns tinters que hi havia a totes les taules. De llibres també en teníem, recordo una "Enciclopèdia".

Hi havia dies assenyalats. Un n'era el de la truita en que anàvem al camps de futbol de L'Hospitalet a jugar. Un altre dia important era el final de curs. Anàvem al Centre Catòlic i fèiem representacions. Quan vam acabar el comerç vam representar "La Caputxeta vermella".

Quan arribava el temps del Corpus fèiem processons. Ens aixecàvem a les sis del matí per anar a buscar ginesta per fer les enramades. Per la tarda a la processó anàvem molt mudades , molt educades, sense parlar. Quan ens veien, deien : "és l'escola del Sr. Josa".

En general, jo tinc un record molt bo del meu pas pel col·legi.

PICAZO

Recordo que a mi m'agradaven molt els animals i un dia el Sito em va dir: "Home, si t'atreveixes a fer una classe de ciències naturals davant dels teus companys, ho pots fer". I vaig donar una classe sobre els insectes.

Tinc molts records de l'escola. Fins i tot de pàrvuls. Recordo que al despatx de donya Pepita, al parvulari, hi havia una joguina molt curiosa. Era un ocell pica-soques de fusta que anava baixant per una barnilla fins arribar a baix. Recordo també que hi havia un piano a l'entrada del parvulari.

Però el record més immediat que em ve al cap quan em recorden l'escola és una obra de teatre que vam preparar amb aquell vuitè. Era una obra basada en un text escrit que nosaltres vam preparar. Ens vàrem repartir els personatges i alguns de nosaltres en fèiem dos. Jo, per exemple, feia de Robinson i d'un altre personatge que anava amb frac i paraigües negre que sortia ballant i fent equilibris.

Va ser complex. Ens quedàvem després de classes a assajar, al migdia i per la tarda. Era una obra llarga, que tenia música feta per nosaltres. Hi havia un grup d'alumnes que feien les músiques i tocaven els instruments.

Els vestits també eren complexos. Els vàrem fer nosaltres a l'igual que els decorats.

Ens ho preniem amb molta il.lusió. A casa, cadascú preparava els seus diàlegs, les seves intervencions. Preparàvem l'obra fins i tot en el viatge de fi de curs que vam fer a la Vall d'Aran.

A l'obra hi havia ball i el Sito, que feia de director, era el coreògraf i en Salva l'ajudava amb les músiques. Dos mestres tocaven el saxofon i un grup d'alumnes la resta d'instruments, bateria inclosa. En fi, que cadascú posava el seu gra d'arena i la cosa va sortir molt bé.

El dia que vàrem fer l'obra al Centre Catòlic, el teatre estava ple a vessar. Vam representar la funció dues vegades, per la tarda per als companys d'escola i per la nit per als pares i familiars. Semblàvem professionals. Després, quan va acabar l'obra, darrera el teló, tothom n'estava molt content.

Recordo que en Sito ens concentrava abans de sortir a escena. "Seieu aquí - deia - concentració, tranquil·litat que això sortirà bé". perquè era un cop per a nosaltres sortir i veure tot el teatre ple de gent.

Aquesta obra de Robinsón Crusoe va ser després del viatge de fi de curs. Vam a anar a Canejan, un poblet petit de la Vall d'Aran. Portàvem mesos assajant i allà vam fer els darrers preparatius i els assaigs més generals. Dúiem de tot, els instruments, el vestuari, i teníem la intenció de fer una representació per a la gent del poble, encara que al final no sé que va passar que no es va poder representar.

Aquest és el record més directe de l'època que vaig passar a l'escola. Encara que hi ha altres records.

Recordo que a mi m'agradaven molt els animals i un dia el Sito em va dir: "Home, si t'atreveixes a fer una classe de ciències naturals davant dels teus companys, ho pots fer". I vaig donar una classe sobre els insectes. Em vaig preparar el tema, vaig parlar de les abelles, de les mosques, dels mosquits, del que són els dípters, com es diferencien, etc... en aquell temps jo tenia una petita col·lecció d'insectes feta per mi i la vaig portar a classe.

Tinc molts records d'aquí dels meus companys, Palacios, Valero, Serradell, Gisbert, Quesada, Catalán, Marta, Esther, Nuri pascual, Romero, i els altres.. i dels meus mestres Lluís, Salva, Sito, Jaume, del senyor Martínez que ens va fer el quart d'EGB, del Sr.

Josa que cada matí ens repartia pegadolça i de tant en tant venia a fent-se un clatellot.

MONTSERRAT NADAL I VIRTUTS PONS

La primera excursió organitzada per l'APA la vam fer a Prat de Lluçanès i va ser un èxit total. Van anar quatre autocars. Era un diumenge.

La primer Associació de Pares que es va constituir va ser l'any 78, quan eren directors el Sr. Josa i donya Pepita.

Va ser arrel de les primeres vagues de mestres que van haver a l'escola.

Els mestres ens van convocar a una reunió a l'Associació de veïns , després a església. En aquella època els mestres que hi havia eren la Rosa, la Marissa, el Lluís, el Sito, el José Toledo a qui tothom coneixia per el *to be* , la Glòria, el Jordi Homs, la senyoreta Encarna, el senyor Martínez, l'Anna Maria,... Ens van convocar estant de vaga perquè els pares estàvem una mica neguitosos. No era massa normal en aquell temps. Els pares ens vam trobar una mica sense saber què, el Sr. Josa no donava massa informació, i a partir d'aquí ens vam constituir en Associació de Pares. Es va demanar gent per l'APA i van sortir 12 o 13 persones que va ser la primera Junta. El primer President va ser el Sr. Zapater. Hi havia el González que tenia tres fills a l'escola, el Boix, l'Alicart, el Pere José... Aquella Junta va ser per arreglar papers , de bellugar i de constituir-se com Associació i un cop va estar constituïda vam plegar i en vam fer una Junta nova. Va ser President el Sr. Samsó. Hi havia el Sr. Masip, el Màxim, l'Amapola, nosaltres dues. Van haver altres presidents de l'APA. com l'Alcalà i la Virtuts.

Nosaltres vam agafar el canvi de titularitat del Sr. Josa i donya Pepita que van plegar. L'escola la van dirigir el Jaume fill i la Josefina que van donar un marge perquè la gent ens trobéssim i ens reuníssim. El Sr. Josa no ens permetia fer les trobades de pares a l'escola i ens havíem d'anar a fora. Quan va entrar el fill ja ens vam poder reunir i fer l'Associació aquí.

Ens vam constituir en grups, uns feien els esports, altres les activitats. Recordem que els finals de curs muntàvem festes molt maques, anàvem al teatre, als Lluïsos de Gràcia, al Romea, els dissabtes i els diumenges al matí. Hi havia 7 equips esportius entre futbol i bàsquet, 4 de nois i 3 de noies que competien en els jocs escolars que organitzava l'Ajuntament. Cada equip tenia el seu entrenador que eren el Mayo, el to be, el Salvador Hernández, el Manolo que entrenava a les nenes petites. Teníem un equip de nenes petites que no entrava en competició però que anava entrenant per l'any següent. Allà al Pasaje Minero que no hi havia encara l'escola Pau Sans, fèiem moltes activitats, ginkama, xocolatades,... la primera excursió de pares, mares i nens la vam organitzar a Prats de Lluçanès, . Va ser un èxit total, 4 autocars, després, com la primera cap. Va haver un parell d'anys que es va mantenir un cert caliu d'excursions. Vam anar a Rupit, a Arenys de Munt, a Solsona, a Cabrera, a Ampuriabrava, a Manresa. En fèiem un parell cada any.

Una vegada vam fer migues per tothom i una altra un concurs de paelles, a Corbera.

Una altra vegada vam fer un intercanvi amb la gent de Malla. Va ser a través d'un pare de l'escola, el Pons que com que treballava a la Diputació, va anar a inaugurar les pistes d'esport, i a través del Pons ens van convidar a anar-hi un dia allà, i ens van tractar de fàbula. Vam fer bàsquet, vam fer escacs, i ens van portar a dinar a una esplanada grandiosa i vam menjar pollastre a l'ast i botifarra a la brasa. Nosaltres els vam convidar al nostre fi de curs i també es van quedar a dinar aquí i vam fer un intercanvi molt agradable.

Una altra vegada vam anar a Solsona, ens van ensenyar el castell i vam anar a dinar a una font que hi havia taules.

També muntàvem coses aquí, com per exemple , l'Estenedor, que era un grup de titelles, en Xesco Boix que cantava, muntàvem xerrades sobre sexualitat i altres temes.

Era una època d'associacionisme. L'Associació de veïns tenia més caliu, al barri es celebraven les festes del barri.

Nosaltres pensàvem que quan pleguéssim la gent que venia a darrera estaria més preparada i faria més coses i més ben fetes, però ha estat al revés, potser perquè les dones cada vegada més treballen fora de casa, potser perquè els caps de setmana es surt més, però el cert és que ha estat al revés.

Entre els pares de l'Associació i d'altres teníem molt bon ambient, encara ens trobem. A part de l'Associació, nosaltres teníem nenes que estaven a l'equip de bàsquet de l'escola i amb la gent del bàsquet sempre hem tingut molt de caliu, hem sortit caps de setmana tota la família, grans, petits, fins i tot hem llogat cases de colònies, hem anat a Santa Pau i hem anat 40 o més persones ja sense ser de l'Associació de Pares i Mares, només el grup de nenes del bàsquet amb algú altre que s'afegia. Sempre hi ha hagut molt bon ambient i fins i tot fa un parell d'anys vam organitzar un sopar per a tota la gent de la Junta i ara, encara que costa de muntar-ho quan la gent es troba com ara les festes de l'escola de final de curs, ens ho passem bé.

Ens agradava, en aquella època, l'ambient de pares i fills, i només pel fet de sortir i passar-ho bé fora a la muntanya, per exemple. Si la gent es coneixia més pensàvem que hi hauria més bon ambient a dintre de l'escola i tot podria funcionar una mica més bé si et trobaves pel carrer i et saludaves, per exemple.

I l'esport era una de les tasques importants. Aquesta escola per lo petita que és, sempre ha estat puntera en els campionats escolars. Una part de culpa de que no hi hagi esport a les escoles és de l'Ajuntament. Abans els dissabtes al matí feien goigs els carrers plens de nanos de les escoles que anaven amunt i avall.

També anàvem pel matí, un dia a la setmana, de 8 a 9, a la piscina municipal. Portàvem l'Associació de Pares els nanos a la piscina. Es va arribar a organitzar la biblioteca. Després es va necessitar espai i es va desmuntar.

Tenim molt bon record. Fèiem moltes coses. Vivíem molt els problemes. Hi havia l'Eugenio, el Massip, el Màxim, el Guillém. Vam muntar dos anys el Carnaval al barri. El barri feia una rua i l'Associació vam participar com a comparsa. Una vegada ens vam

disfressar de cartes de pòquer. Era un any que va nevar i vam passar molt de fred, abans que es fes el carnaval d'escola.

Quan fèiem assemblees de pares i mares venien 50 o 60 persones, sobretot si es parlava de calers.

NÚRIA VAL , CRISTINA QUIROGA I JOAN GARCÍA

La nostra classe no va fer la Fira d'Hivern a la Rambla de l'Hospitalet perquè no ens deixaven perquè el vuitè de l'any anterior no sé quina una en van fer i la vam fer nosaltres sols a l'entrada de l'escola, venent creps i d'altres coses. Per treure calers pel viatge vam fer la Fira , una rifa i vendre cartrons al drapaire.

Nosaltres teníem com a companys al Jordi Albors, al Juan Garcia, que era l'enamorat de la Montse Masip, l'Ase Mesa, l'Eugenio Guillén, La Núria Samsó, la Sílvia Alcaraz, La Eva Alfonso, la Maite Molina, la Pilar Mateos, la Sandra Sacrest, la Mercedes Pérez, el Jaume Muntaner que era el *niño bonito*. En Jaume va arribar més tard, era el mimadet de la classe. Nosaltres vam estar amb la Marisa a cinquè i a setè. A vuitè teníem a la Rosa i a sisè a la Anna Mari. A vuitè havíem de tenir a la Marisa però quan feia un curset de gimnàstica es trencar la cama. Al grup també estava la Raquel Parrilla, la Lúdia Soler, la Carolina, , érem 32 o 33, l'Àngel Barella, l'Óscar Bernades, el Javier Armaza, la Maria Eugènia, el Miguel Angel Melenchón. Nosaltres vam sortir d'aquí el curs 85/86.

De profes teníem al Sito que feia anglès i un any va venir un mestre que es deia Jesús, hi havia el Jordi Homs que ens feia les socials i l'Educació Física. Anàvem a les Planes i més tard al Pavelló Polisportiu. Fèiem bàsquet amb en Mayo, teníem un bon equip, va ser l'últim de bàsquet, després de nosaltres ja no en va sortir cap altre. Tothom recorda el Mayo.

De colònies recordem el viatge de vuitè que la Rosa es va empenyar i ens el va fer preparar a nosaltres. Vam anar a l'Estartit d'acampada, i ens va agafar la tramuntana el quart dia. Habitualment fèiem unes colònies, vam anar un any a Ogassa, un altre a Olot, al

Delta de l'Ebre, a 8è vam anar a St. Carles de la Ràpita, a una casa molt maca. Amb el Jordi vam anar una vegada al Turó de l'Home, a caminar.

Vam fer una altra excursió a Can Margarit quan la Marisa estava embarassada i la meva mare i l'Amalia, la mare d'en Guillen anaven de cuineres i recordem un dia que la Marisa no tenia tabac i li va dir a l'Amalia: vamos a dar una vueltecita. i es van tirar 4 kms. per anar a buscar tabac i quan va vindre la volia matar.

Vam tenir a 4t. al Sr. Martínez quan encara hi havien aquelles taules de fusta i unes mampares que separaven les classes. A una banda hi havia les taules i a l'altra la biblioteca que és on es feien les revisions mèdiques.

Ens recordem de les obres de teatre. Vam fer "El hombrecito vestido de gris" de F. Alonso amb l'Anna Roig de professora. La Mari Cruz Noguero feia d'hombrecito. A primer vam fer "Robotín i Robotón" amb la Marisa. També vam fer la "Fira d'hivern" que es feia a Les Rambles de L'Hospitalet. La nostra classe no la va fer perquè no ens deixaven perquè el vuitè de l'any anterior no sé quina una en van fer i la vam fer nosaltres sols a l'entrada de l'escola, venent creps i d'altres coses. Per treure calers pel viatge vam fer la Fira , una rifa i vendre cartrons al drapaire.

Ara estic fent turisme (la Núria) i començo a treballar de recepcionista a un hotel. Jo estic estudiant dret i també treballo al menjador de l'escola.

Amb la gent del grup ens veiem , cada any fem un sopar encara que cada cop en som menys. Els fem al setembre, l'últim cop érem 23, la vegada que en vam ser menys érem 19. I també de vegades ens anem d'acampada 2 o 3 dies.

Quan vam sortir d'aquí la majoria vam continuar junts a l'Institut "Mercè Rodoreda". No vam tenir gaires problemes, en general, per seguir els estudis.

De tota manera surts de l'escola que tens una relació amb els professors i amb els companys i entres allà a 1r. i no saps què passa,

que no passa i els professors ja no tenen aquell tracte tan directe que hi havia aquí a l'escola perquè aquí a l'escola muntàvem junts activitats de cap de setmana.

De parvulari és més difícil tenir records, al pati hi havia un gronxador, un tobogan petit, ens recordem de la figura de la Glòria Sala i el Sr. Josa ens posava a la pissarra l'hora de català que ens feia. Ens posava a 5 o 6 de nosaltres i vingia si ho feies bé un trocet de regalèssia i si ho feies malament, clatellot, però a les nenes no les pegava mai, era com el Sr. Martínez.

De mestres recordem a l'Olga, la Maribel, l'Àngels, la Mari Cruz que venia a fer substitucions, l'Anna Mari, la Montse Samsó, que feia les substitucions quan la Marisa estava embarassada.

El Jaume Muntaner era el nen mimadet de la Rosa, del Jordi i de la Marisa. Va arribar a 6è i recordo que abans de venir ell ens van estar parlant molt d'ell, no té importància que sigui de color, i em sembla que tots el vam rebre molt bé i tothom al Jaume Muntaner és al primer que recorda. I s'adormia a les classes. De vegades, ara, encara ens truca.

La Marisa a cinquè quan estava embarassada ens donava els paquets de tabac perquè li guardéssim i ens deia: Me'ls guardeu? i només me'n puc fumar tants, eh? i no me'n doneu més i després anava allà a rogar: un de més!

Amb la Montse Masip l'acompanyàvem a casa seva, després de sortir de classe, i ens convidava a prendre te amb llimona.

Amb els mestres hem tingut una bona relació. No hem tingut grans empenyades. Només recordo una vegada a una excursió que a la habitació van tirar un ou i la Marissa es va empenyar i a les tres de la nit fent assemblea allà al passadís amb el fred que feia. I a l'endemà al matí, a les sis, ja ens van fer alçar per fer esport. Això ens va passar amb la Rosa, a vuitè, al Delta de l'Ebre, de colònies, tothom fent gresca i la Rosa dient "cal·leu, o demà a les sis us cridaré per fer footing" i sí, sí, vam seguir la gresca i a les sis del matí amb el pijama a córrer pel poble al voltant de la casa.

En aquest moments de la xerrada arriba en Joan García. En Joan treballa en una empresa de rellotges. En Joan va arribar a tercer de bàsica a l'escola, a meitat de curs. Venia d'una escola de monges de Sarrià, era una escola molt diferent. Aquí quan plegues de l'escola no deixes a la gent, no deixes als professors com professors, els deixes com amics, la relació professor-alumne no és la mateixa que a d'altres escoles. És allò que diuen de quan entres a l'Institut.

Una vegada vam anar a fer una entrevista amb l'anterior alcalde, el Sr. Pujana, amb motiu del mil·lenari de la ciutat i quan vam tornar a l'escola ens vam posar a transcriure la cinta al paper , a l'habitació on hi havia la multicopista i ens vam trobar l'examen de socials preparat. Vam quedar, després, a casa de la Sandra, tremolant, amb l'examen amagat, i allà vam preparar les respostes. No tota la classe ho sabia perquè s'hagués notat molt. Abans de l'examen discutíem amb l'Eugenio si entrava o no entrava el mapa de la pàgina tal i ell que no i nosaltres que sí, i com no? va entrar.

Tota la classe ens ho passàvem molt bé, al pati jugàvem tots a beisbol.

Amb qui més hem tingut relació ha estat amb la Marisa. Nosaltres vam ser els primers en enterar-nos de que estava embarassada, abans que el seu marit, ens explicava pel matí tot el que havia passat , abans de començar, que si se li havia espatllat la rentadora, . Ella no portava mai esmorzar, es ficava a la porta i feia una mossegadeta de cadascun dels nostres entrepanes.

Amb la Rosa i la Marisa, a 7è i 8è, vam fer classes sobre sexualitat, i la Marisa va portar un pastís per a totes les noies i els nois es van enfadar moltíssim: deien que també tenien dret a saber coses sobre el tema. Després un dia a casa de la Rosa vam veure una pel·lícula feminista. La Rosa sempre ens inculcava una mica el feminisme, no allò exagerat, però... En general la idea era que la gent s'ha de respectar però llibertat a tothom, ser lo més normal possible. En certes coses teníem més confiança a parlar segons quins temes més amb els mestres que amb el pares. Hi havia molt bon rotllo. La Marisa ens mimava molt , era com una mama del cole i et recolzaves molt.

Entorn de l'escola es muntaven moltes coses, perquè a nosaltres el bàsquet ens va unir molt, nosaltres al Mayo el recordem molt, no era un mestre de l'escola però era com una prolongació. Va fer molt per l'escola...

Un dissabte al matí vam anar a la fira de St. Pons i des d'allà vam anar en manifestació amb les escoles Canigó, Patufet i Estel a la Plaça de St. Jaume a reivindicar el pas a escola pública. Estàvem allà asseguts al terra, la recordem bé aquella manifestació.

Nosaltres vam estar quan es va fer el canvi a escola cooperativa i no vam arribar al pas a escola pública., Devia ser una època de moltes discussions perquè la meva mare que era de l'APA, arribava a casa emprenyada i cridant: "Et canviaré d'escola" i li vaig dir sincerament: "Si m'arribes a canviar d'escola no t'ho hagués perdonat mai, perquè jo aquí estava quantitat de bé".

En canvi jo (Joan) quan vaig venir aquí perquè els meus pares van canviar la feina a meitat de curs em van dir que canviava. I va ser positiu, aquí podia jugar a futbol, allà no, aquí la gimnàstica era divertida, allà tot eren taules de sueca, allà anaves a missa, aquí no, aquí anava a dinar a casa, allà em quedava a dinar a l'escola , al menjador amb les monges, i el que va ser més bàsic per a mi és que aquí no havia de dur uniforme. A l'altra escola només un dia a l'any et deixaven anar sense bata perquè ens feien la foto de Nadal. Fins i tot a gimnàs havies d'anar amb l'uniforme, xandall, samarreta, tot molt ben posat. Venir aquí va ser important per a mi.

RUBEN OLUCHA, EDGAR GÜETO, ERIC BAULENAS, CARLES SOBREDO.

Teníem uns gots on fèiem el fluor un matí a la setmana i aquells gotets servien per tot, per fer pintura, quan fèiem alguna festeta per posar les begudes... Per cert, quin gust més repel.lent que tenia el fluor!

Del parvulari recordem que al pati fèiem carreres i jugàvem amb neumàtics.

Recordem un dia de Carnaval que vam enlairar un globus de paper que se'n va anar volant i va ser molt maco.

Al parvulari, també, teníem un dia a la setmana que podíem portar joguines. Jo (Eric) vaig portar totes les naus del Jedi i de les guerres de les galàxies i en David em va prendre un ninot. Recordem altres bestieses, com els dies que et castigaven o en feies alguna de grossa. A part d'això tenim bon record.

Quan va arribar el Carles a 3r de bàsica , que venia de dues escoles del barri, del Pau Sans i del Joan Maragall, es va revolucionar el grup, abans de que arribés ell érem tots tranquils, però després...

Teníem uns gots on fèiem el fluor que el fèiem un matí a la setmana i aquells gotets servien per tot, per fer pintura, quan fèiem alguna festeta per posar les begudes... Per cert, quin gust més repel.lent que tenia el fluor!

De les colònies tenim molt bon record. Era lo millor. Vam anar a molts llocs. Ara, a BUP ho trobem a faltar, les sortides, les ximpleries que fèiem, a l'Insti et tracten d'una manera diferent. Es un rotllo fred, estàs fent classe i és una relació més freda, ja no ens

comprenem , ja no ens estimem, allò és més d'anar i quan s'acaba la classe, tothom se'n va. No es fan sortides ni festes.

L'última nit abans de sortir de colònies no dormíem. Era una de les coses més emocionants, però lo que més "molava" era la festa del dijous, de la última nit abans de tornar.

Un dia , a primer , vam anar a un lloc molt maco on hi havia una caseta amb un bassal ple de capgrossos que els agafàvem i els esclafàvem. Vam anar amb la Pilar. Només ens vam quedar una nit. Algú estava dormint a dalt de la llitera i es va pixar a sota on dormia una noia. L'endemà quan ens vam despertar...

I ens enrecordem de les històries de por que muntàvem , a setè vam muntar una que la meitat de la classe va acabar plorant. Vam dir que la Sònia Cerdán s'havia perdut. Uns quants van sortir i van quedar que dirien que la Sònia s'havia perdut i la resta va tornar plorant . Va haver gent que s'ho va creure.

A la casa hi havia dues grans habitacions on dormíem: Una nit que vam fer merder, el Jaume es va enfadar i ens va fer sortir a dormir al menjador.

Aquella excursió va estar molt bé i vam aprendre moltes coses dels volcans. I fins i tot el darrer dia vam muntar una obra de teatre i un sopar amb espelmes que va ser molt bonic.

A vuitè, a Lles de Cerdanya, vam muntar una nit de por molt maca, amb petards (que no van petar) i vam fer molta broma, de nit, amb la lluna que es reflectia a la neu...

A sisè, a Ogassa, també va ser molt maco. Vam fer una excursió al Taga i quan baixàvem ens va agafar una pedregada.

L'anècdota és que el Marc Martí, quan vam sortir pel matí de la casa anava amb pantalons i samarreta de màniga curta i li vam dir "passaràs fred" i ell "no, no, no!" i va fer un fred, i amb la pluja que va caure li vam haver de deixar un impermeable i un jersei.

Un dia estàvem al menjador d'Ogassa i vam fer alguna marranada, vam agafar un tros de patata amb els dits o algo així, i el Jaume ho va veure i ens va deixar sense sopar a un parell. I a l'habitació tenien una gana que es morien. Eren el Lluelles i l'Eric. Al final, quan van sopar tots, els va baixar a la cuina i també van sopar.

A totes les excursions, en els papers, els mestres hi ficaven una nota: "no porteu llaminadures, ni menjar, ni xiclets" però nosaltres passàvem de tot i tothom portava crispetes, pipes, ganxets, xocolata,... i a l'hora de dinar ningú tenia gana.

A sisè vam fer fins i tot una llista de la gent que dormíem a la mateixa habitació i vam dir, a veure, vosaltres dos, porteu la cocacola, vosaltres les crispetes..., tot amagat. L'Araceli portava una bossa de xuxeries.

En una excursió l'Albert i en Carles, un mes abans ja van posar calers, un mes abans, il.lusionats amb el tiberi que es farien a la nit, d'amagat.

A totes les sortides els dies abans de marxar no podíem dormir només de pensar en l'excursió, sempre, fins i tot a vuitè, encara que haguéssim de fer una sortida de mig dia per anar a patinar, la nit abans no dormíem de la il.lusió. Era algo que ho vivíem en família.

A l'Institut ho trobem a faltar, encara que fem algunes sortides però no hi ha el companyerisme. Ara et fan més la guitza. Fem només sortides d'un dia. Vam anar per exemple a la Tèrmica del Besòs, ja em diràs tu quina sortida. Després havíem d'anar a Núria a esquiar i no vam anar perquè els companys no es volien apuntar.

A 8è, també vam anar a esquiar, a Lles de Cerdanya i va ser molt bonic. Un dia va caure una nevada d'aquelles tan rares que cauen els floquets de neu en forma d'estrelles, tal com surten a les fotos dels llibres.

A Lles vam fer una baixada amb esquís el darrer dia que va ser bestial, vam disfrutar moltíssim. Molts de nosaltres vam aprendre a esquiar allà.

La nit del dijous a Ogassa vam plorar molt perquè la Sara i el Daniel Rucandio se'n anaven a viure fora. Un va començar a plorar i tots a plorar. I vam fer un ball molt maco. Hi havia la Mercè, una monitora que era geòloga i l'Esperança que era biòloga, amb nosaltres. També vam muntar un dia una guerra de caca de vaca seca, va ser divertit i una guerra d'ous, vam jugar a afaitar globus, curses,...

A tercer vam fer un teatre "La ciutat Maqui maqui" que era una història escrita per nosaltres, parlava d'una ciutat contaminada.

A setè vam fer la NIT DE POESIA , memorable, i a 8è vam organitzar una festa de comiat on vam fer una tómbola i vam treure molts calers. Va venir un grup de música de Bellvitge, el grup es deia Sólido.

Vam fer un llibre de poemes col.lectiu i les vam llegir la Nit de Poesia. El Ruben va fer uns focus que van funcionar, vam posar unes diapositives, unes músiques i després vam fer un sopar blanc. Per la Nit de poesia vam fer una nau espacial amb bombetes de pessebre i amb unes caixes de sabates vam fer uns foradets i a dins unes bombetes que quan reflectien semblava una nit estrellada. Va donar el pego, quedava molt bé.

De l'escola en general tenim molt bon record, tant de bo poguéssim tornar, tant pel companys com pels profes que aquí han estat millors, una disrutada. A l'Institut no hi ha profes que et compreguin ni t'entenguin. A més aquí hi havia bon rotllo amb les altres classes.